O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INV. №

ВАТАНПАРВАР

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУДОФАА ВАЗИРЛИГИНИНГ МАРКАЗИЙ МАТБУОТ ОРГАНИ

● 2002 йил, 16 февраль, шанба № 21 (1597). ● Сотувда эркин нархда.
Газета 1992 йилнинг 24 июнидан чиқа бошлаган.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ПЕЧАТНЫЙ ОРГАН МИНИСТЕРСТВА ОБОРОНЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

● Суббота, 16 февраля, 2002 год № 21 (1597). ● В розницу — цена свободная.
Газета издается с 24 июня 1992 г.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ МАЖЛИСИ

14 февраль куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йилда республиканн ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва иқтисодий ислоҳотларнинг боришини баҳолаш ҳамда 2002 йилда ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган мажлиси бўлди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов маъруза қилди.

— Ўтган йил мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар учун муҳим йил бўлди,— деди давлатимиз раҳбари.— 2001 йилда биринчи бор ялпи ички маҳсулотнинг 1991 йилга нисбатан 103 фоиз ўсишига эришилди. Макроиқтисодий барқарорликни сақлаш ва иқтисодиётни ўстириш тенденцияси аниқ кўзга ташланди.

Ялпи ички маҳсулот 4,5 фоиз, саноат ишлаб чиқариши 8,1 фоиз, қишлоқ хўжалигида маҳсулот тайёрлаш 4,5 фоиз кўпайди. Инфляция даражаси ойига ўртача 2 фоизни ташкил этди. Аҳолининг реал даромадлари эса 16,9 фоиз ўсди. Ташқи савдо айланмасида ҳам ўсиш таъминланди, бу борада ижобий сальдога эришилди. Энг муҳими, бозор конъюктураси Ўзбекистон учун ноқулай бўлишига қарамай, олтин-валюта захираси илгариги даражада сақлаб қолинди.

Президентимиз ўтган йили мамлакатимизда бир неча йирик саноат корхоналари ишга туширилганини алоҳида таъкидлади. Хусусан, Шўртан газ-кимё мажмуи, йирик тўқимачилик корхоналари ва бошқа корхоналар шулар жумласидандир.

Ислом Каримов республикамизда ўрта ва кичик бизнесни ривожлантириш масаласига доимо алоҳида эътибор қаратади. Бу галги мажлисда ҳам давлатимиз раҳбари соҳада талай ўзгаришлар юз берганини, унинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 24,5 фоизни ташкил этганини қайд этди.

Ривожланган мамлакатлар иқтисодиётида хусусий секторнинг улуши 50—60 фоизни ташкил этади. Бу эса ушбу мамлакатлар иқтисодиёти дунё бозоридаги вазиятга тез мослашуви ва рақобатбардошлигини таъминлайди. Республикамизда бу борада ҳали талай камчиликлар мавжуд. Хусусан, 31 та туманда ҳали ҳам хориж сармояси асосида бирорта корхона ишга туширилмаган. Президентимиз бу борадаги сусткашликни қаттиқ танқид қилди ва хусусий сектор иқтисодиётимизнинг асосини ташкил этиши зарурлигини яна бир бор таъкидлади. Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни изчил давом эттириш, хусусан, фермерлик ҳаракатини янада ривожлантириш учун зарур шароитлар яратиш масаласига алоҳида эътибор қаратди.

Мажлисда кадрлар тайёрлаш масаласига ҳам жиддий эътибор қаратилди. Юртбошимиз ишга туширилаётган коллежларда нафақат бугунги кун учун зарур кадрлар, балки истиқболда эҳтиёж пайдо бўладиган мутахассислар тайёрлашга ҳозирданоқ жиддий эътибор қаратиш лозимлигига урғу берди. Тегишли вазирликларга 2010 йилгача бўлган даврда иқтисодиётни ривожлантириш ва таркибий қайта ўзгартириш истиқболларини ҳисобга олган ҳолда интеллектуал салоҳиятни шакллантириш ва ундан юқори даражада самарали фойдаланишни, таълим муассасаларини тугатаётган ёшларнинг иш билан таъминланишини назарда тутувчи дастур тайёрлаш вазифаси юклатилди.

Ўтган йиллар давомида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш бўйича талай ишлар қилинди. Бироқ, Президентимиз таъкидлаганидек, иқтисодиётимизда муҳим ўрин тутувчи бирорта йирик корхона хусусийлаштирилмаган. Бу эса соҳада ислоҳотларни янада жадаллаштиришни талаб этади. Шунинг учун 2002 йил бу борада бурилиш йили бўлиши керак.

Вазирлар Маҳкамаси мажлисида ер, сув, газ ва энергетика ресурсларидан самарали фойдаланиш масалалари атрофлича муҳокама этилди. Ислом Каримов бу борада йўл қўйилаётган жиддий хато ва камчиликларни кўрсатиб ўтди.

Бир неча йилдирки, минтақамизда сув тақчиллиги сезилмоқда. Шундай бўлишига қарамай, сувдан хўжасизлик билан фойдаланиш ҳолларига барҳам берилмаяпти.

Мамлакатимизда ёқилғи-энергетика ва газ захираларидан фойдаланишда ҳам шундай ҳолатларни кўриш мумкин.

Президентимиз пировардида мустақиллик йилларида одамларнинг онги, дунёқараши ўзгарганини, халқимизда Ватанни ардоқлаш туйғуси янада теранлашганини алоҳида мамнуният билан қайд этди.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан Ер ресурслари давлат қўмитаси раиси Э. Қурбонов, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари А. Жалолов, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазири ўринбосари А. Жўраев, «Ўзкоммунхизмат» агентлиги бош директори Ў. Холмуҳамедов, Сирдарё вилояти ҳокими А. Исроилов, Жиззах вилояти ҳокими У. Яманқулов, Наманган вилояти ҳокими Т. Жабборов, Адлия вазири А. Полвонзоданинг ахборотлари тингланди.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Анвар КАРИМОВ,
ЎзА мухбири.

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ, РЕСУРСЛАРДАН ТЕЖАМКОРЛИК БИЛАН ФОЙДАЛАНИШ—БОШ ЙЎЛИМИЗ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ 2001 ЙИЛДА РЕСПУБЛИКАНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ, ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИНГ БОРИШИНИ БАҲОЛАШ ҲАМДА 2002 ЙИЛГИ ВАЗИФАЛАРГА БАҒИШЛАНГАН ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ЙИҒИЛИШИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Ҳар бир йилнинг бошида мана шундай анжуманга йиғилиб, ўтган йилнинг иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш якунларини, ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг боришини таҳлил қилиш, олдимизга қўйилган мақсадларга қай даражада эришганимизни танқидий баҳолаб, жорий йилда бутун эътибор ва кучимизни қаратишимиз зарур бўлган энг муҳим вазифа ва йўналишларни ўзимиз учун аниқ-равшан белгилаб олиш анъанага айланиб қолди.

Шу маънода, Вазирлар Маҳкамасининг бугунги йиғилишидан кўзда тутилган асосий мақсад 2001 йилда иқтисодиётни ислоҳ қилиш борасида қўлга киритилган натижаларни таҳлил этиш ҳамда 2002 йилда иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш бўйича ҳал қилувчи йўналишларни аниқлаб олишдан иборат.

Сизларга маълумки, 2001 йил якунлари ҳар бир ҳудуд, шаҳар ва туман, вазирликлар ва бирлашмалар миқёсларида таҳлил қилиниб, атрофлича кўриб чиқилди ва уларга танқидий нуқтаи назардан баҳо берилди.

Бизнинг бугунги вазифамиз эса, иқтисодиётимизда, жамиятимиз ҳаётининг барча соҳаларида, аввалламбор, рўй бераётган ислоҳотлар натижаларини, янгича жараёнлар ва сифат ўзгаришларини чуқур таҳлил этиб, керакли хулосалар чиқаришдир.

Ўтган йилда эришилган натижаларга умумий баҳо берар эканмиз, шуни алоҳида таъкидлашимиз керакки, 2001 йил иқтисодиётимизда, бутун жамиятимизда ислоҳотларни чуқурлаштиришга қаратилган изчил тадбирларимизни жорий этишда муҳим босқич ва уларнинг мантиқий давоми бўлди, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Хўш, 2001 йилнинг ўзига хос хусусиятларини нималарда, қандай кўрсаткичлар мисолида кўришимиз мумкин?

Биринчидан, кейинги йилларда бўлгани каби, 2001 йилда ҳам мамлакатимизда макроиқтисодий барқарорликни сақлаб туришга эришилди ва иқтисодиётимизнинг ўсиб бориш жараёнлари давом этди.

Натижада ўтган йили ялпи ички маҳсулот ҳажми — 4,5 фоизга, саноат ишлаб чиқариши — 8,1 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш эса — 4,5 фоизга кўпайди. Инфляция даражаси прогноз кўрсаткичларига мос равишда пасайди.

Айниқса, шуни алоҳида қайд этиш зарурки, ўтган йил Ўзбекистон учун макроиқтисодий вазият нуқтаи назаридан маълум маънода бурилиш йили бўлди:

Ўйлайманки, ялпи ички маҳсулот ҳажми ҳар қандай мамлакатнинг иқтисодий аҳволини белгилайдиган асосий кўрсаткич эканини барчангиз яхши биласиз. Биз, 2001 йил якунларига кўра, ана шу кўрсаткич, яъни, ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича нафақат ислоҳотлар бошланган 1991 йил даражасига чиқиб олдик, балки 103 фоиз ўсишга ҳам эришдик.

Бунинг натижасида 2001 йилда жон бошига ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқариш суръатлари 103,1 фоизни ташкил этди, аҳолининг реал даромадлари эса 16,9 фоизга ортди.

Агар биз 90-йиллар бошида кечирган ўта мураккаб қийинчиликларимизни кўз олдимизга келтирсак, бизга эски тузумдан бирёқлама ривожланган, асосан хомашё беришга мослаштирилган ночор иқтисодиёт мерос бўлиб қолганини, иқтисодиётимизни янгича қуришга қаратилган ҳаракатларимизни, кейинги икки йилда рўй берган қурғоқчиликнинг салбий оқибатларини, 90-йилларнинг охирида бутун жаҳон иқтисодиётини танг ҳолга солиб қўйган иқтисодий ва молиявий таназзулни холисона инобатга олсак, бу эришган натижаларимизнинг аҳамияти ва қиммати янада ортади.

Энг муҳими, давлатимиз миқёсида ҳам, ҳудудлар ва тармоқлар бўйича ҳам иқтисодиётнинг молиявий мутаносиблиги мустаҳкамланди.

Давлат бюджетининг даромад қисми бўйича деярли барча кўрсаткичларнинг ошириб бажарилгани туфайли бюджет тўловларини ўз вақтида амалга ошириш имкони туғилди. Шу билан бирга, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишни кучайтиришга, реал иқтисодиёт тармоқлари ривожини зарур сармоялар билан таъминлашга эришилди. Молиявий йилнинг бюджет камомадини ялпи ички маҳсулот миқдорига нисбатан белгиланган 1,5 фоиз ўрнига бир фоиз даражасида якунлашга муваффақ бўлдик.

Шуни алоҳида таъкидлашимиз зарурки, йилдан-йилга, аввало, ишлаб чиқариш тармоқлари ва корхоналаримиз бўйнига тушаётган солиқ оғирлиги тобора камайиб бормоқда.

Ўтган йили ялпи ички маҳсулотга нисбатан давлат бюджетига тортиладиган солиқ улуши 26 фоизгача қисқарди.

Шу вақт мобайнида пул тизими янада мустаҳкамланди. Нақд пул эмиссияси даражаси йил якунларига кўра, прогноз кўрсаткичларида кўзда тутилган 9 фоиз ўрнига 6,5 фоизни ташкил этди. Пулнинг айланиш суръатлари тезлашди. Натижада пул массасининг ўсиши ялпи ички маҳсулотга нисбатан 2000 йилда 17.1 фоизни ташкил этган бўлса, 2001 йилда бу кўрсаткичнинг 16.4 фоизгача қисқаришига эришилди.

Хўжалик юритувчи субъектларда тўлов интизоми сезиларли даражада мустаҳкамланди. Мониторинг олиб борилаётган етакчи муассаса ва корхоналарда муддати ўтиб кетган дебиторлик қарзларига деярли барҳам берилганини ҳам муҳим натижа сифатида баҳолаш мумкин.

Бизнинг асосий экспорт маҳсулотларимизга жаҳон бозорида ноқулай нарх конъюнктураси вужудга келганига қарамай, йил якунларига кўра, ташқи савдо айланмасининг 3,1 фоизга ўсиши таъминланди. Ташқи савдо операцияларида 128 миллион АҚШ доллари миқдоридаги ижобий сальдога эришилди, олтин-валюта захираларимиз аввалги даражада сақлаб қолинди.

Иккинчидан, бизнинг бозор ислоҳотлари йўлидан олға боришимизни кўрсатадиган иқтисодиётдаги институционал ўзгаришлар жараёни сезиларли даражада чуқурлашди.

Бу ерда гап фақат бозор иқтисодиётига хос бўлган янги институт — ташкилотларни шакллантириш хусусида эмас, балки, аввалламбор, бозор муносабати механизмларини ўзининг иқтисодиётга таъсирини кучайтириш ҳақида бормоқда.

Яъни, хўжалик юритишдаги эски, ўз умрини яшаб бўлган, зўравонлик, маъмурий-буйруқбозлик усуллари ўрнини бозор механизмлари ва иқтисодий омилларга, рағбатлантириш усулларига асосланган янги тамойиллар эгалламоқда.

Бу институционал ўзгаришлар замирида, биринчи галда кейинги йилларда молия ва банк тизимини, аудит ва суғурта соҳаларини тубдан ислоҳ қилиш, бозор инфратузилмасининг кенг тармоғини шакллантириш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар мажмуи мужассам топган, десак, асло хато бўлмайди.

Шубҳасиз, бунда мамлакатимизда йил сайин шаклланиб ва мустаҳкамланиб бораётган ҳуқуқий база, шу жумладан, кейинги йилларда қабул қилинган Давлат бюджети ва бюджет тизими, Марказий банк ва банклар тизими, аудит, суғурта фаолияти, лизинг тўғрисидаги турли қонунлар ва бошқа қонунчилик ҳужжатларининг аҳамияти катта бўлмоқда.

Учинчидан, 2001 йилда ҳам иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни янада чуқурлаштириш ва инвестицияларни, жумладан, чет эл сармояларини кенг жалб этиш сиёсати ҳаётга фаол жорий қилинди.

Шу билан бир вақтда, республика иқтисодиётининг таркибий асосини ташкил этувчи етакчи соҳаларини монополиядан чиқариш, уларни бошқариш тизимига замонавий, зарур ўзгартиришлар киритган ҳолда такомиллаштириш бўйича қатъий чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Таркибий ўзгаришлар ҳақида гапирганда, аввало, ишлаб чиқаришнинг юраги бўлган энергетика қувватларини, нефть-газ мажмуи корхоналарини, кўмир, металлургия, кимё, пахтани қайта ишлаш саноати, енгил саноат, ипакчилик, чарм-пойабзал, мебель ва бошқа етакчи саноат тармоқларини, лўнда қилиб айтганда, иқтисодиётимизни модернизация қилиш ва техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш дастурлари босқичма-босқич амалга оширилаётганини таъкидлаш жоиз.

Мамлакатимизда автомобилсозлик, дори-дармон ва микробиология саноати каби **янги тармоқ ва ишлаб чиқариш турлари жадал ривожланиб бормоқда.** Хусусан, «ЎзДЭУавто» қўшма корхонасида янги моделдаги «Матиз» автомобилини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди, республикамизда тиббиёт соҳасида ишлатиладиган шиша идишлар тайёрлаш технологияси ўзлаштирилди.

Ахборот технологиялари тез суръатлар билан ривожланмоқда. Темир йўллар, автомобиль йўллари, транспорт коммуникацияларини модернизация қилиш, янгиларини қуриш ишлари жадал давом этмоқда, мавжуд вагонлар парки янгиланмоқда.

Одамларнинг узоғини яқин, оғирини енгил қиладиган Учқудуқ—Мискин йўналишида темир йўлининг қурилиб, ўтган йили бу ерда ишчи қатновларининг йўлга қўйилгани, Термиз, Учқудуқ, Тўрткўл, Элликқалъа шаҳарларида янги вокзалларнинг бинолари фойдаланишга топширилганини алоҳида айтиб ўтиш зарур.

Экспортбоп маҳсулотлар ишлаб чиқаришни ривожлантириш, хусусан, биз учун анъанавий бўлмаган янги маҳсулот турларини экспорт қилиш ҳажмини кенгайтиришга катта эътибор берилмоқда.

Биргина 2001 йилнинг ўзида биз бир қанча улкан инвестиция лойиҳаларини амалга оширишга муваффақ бўлдик. Полиэтилен ва суюлтирилган газ ишлаб чиқарадиган, умумий қиймати 1 миллиард АҚШ долларига тенг бўлган Шўртан газ-кимё мажмуини барпо этиш, Қизилқум фосфорит комбинатининг биринчи навбатини ишга тушириш шулар жумласидандир.

Шунингдек, ўтган йили Тошкентда йўловчи ташувчи вагонларни таъмирлайдиган завод иш бошлади. Фарғонадаги хлорат натрий ва хлорат магний дефолиантни ишлаб чиқарадиган «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмасини реконструкция қилиш ишлари тугалланди.

Хорижий шериклар билан қўшма корхоналар барпо этиш дастури доирасида 2001 йил мобайнида мамлакатимизнинг барча минтақаларида чет эл сармояси иштирокида 90 та янги корхона ташкил этилди.

Экспорт қилинаётган маҳсулотлар қаторига тиббий шиша идишлар, қишлоқ хўжалик техникасининг янги турлари, кабель-ўтказгич каби янги маҳсулотлар қўшилди. Четга сотилаётган тўқимачилик ва полиграфия маҳсулотларининг турлари янада кўпайди.

Ўтган давр мобайнида **маҳаллий хомашё асосида** ишлайдиган, импорт маҳсулотларининг ўрнини босадиган ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш борасида ҳам муайян натижалар қўлга киритилди. Жумладан, Фарғонадаги фуран бирикмалари заводи ва Янгийўлдаги целлюлоза-қоғоз фабрикасида линтни қайта ишлаш ҳамда целлюлоза ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди.

«Навоийазот» ишлаб чиқариш бирлашмасида каустик сода, суюқ хлор, тузли кислота каби маҳсулотларни тайёрлашга мўлжалланган қувватларни барпо этиш бўйича лойиҳа ишлари ниҳоясига етди.

Пайвандлаш электродлари ва тиббий гигиена воситаларини ишлаб чиқариш ташкил этилди. Базальтдан олинадиган ўта ингичка тола, лак-бўёқ маҳсулотлари, ўтга чидамли ғишт ва шу каби зарур маҳсулотларни ўзимизда ишлаб чиқариш бошланди.

Автомобилсозлик саноатида, қишлоқ хўжалик техникаси ишлаб чиқариш ва бошқа соҳаларда маҳаллийлаштириш дастурини амалга оширишга катта эътибор берилмоқда.

Маҳаллий минерал ва хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлашга асосланган ҳолда янги маҳсулотлар ишлаб чиқариш кенг ўзлаштирилмоқда.

2001 йилда мамлакатимизда етиштирилган пахта толасини қайта ишловчи, энг замонавий ускуна ва технологиялар билан жиҳозланган «Кабул-Фарғона», «Чиноз тўқимачи» каби янги қўшма корхоналар ишга туширилди.

Бу ўринда шуни қайд этиш лозимки, агар 1991 йили республикамизда пахта толасини қайта ишлаш 12 фоизни ташкил этган бўлса, эндиликда бу рақам 24 фоизга етди.

Пахта толаси ва ипак хомашёларидан энг мукаммал технология асосида тайёрланган калава, ип, пахта ва шойи газламаларини экспорт қилиш ҳажмлари анча ошди.

Табиийки, хорижий инвестицияларни жалб этмай туриб, ишлаб чиқаришга киритилган капитал маблағлар ҳажмини оширмай туриб, бундай ўзгаришларга эришиб бўлмайди. Жумладан, ўтган йили ана шу сармоялар улуши 62 фоиздан зиёд даражани ташкил этди.

Шуни айтишим зарурки, жорий 2002 йилда республика иқтисодиётини инвестициялаш ҳажми ялпи ички маҳсулотга нисбатан 24,5 фоизни ташкил этади. Капитал маблағлар таркибида хорижий инвестициялар ҳиссаси кўпайиб, у жами инвестицияларнинг 30 фоизига ёки 1 миллиард АҚШ долларига тўғри келади.

Ўтган йилнинг тўртинчи муҳим хусусияти — бу кичик ва ўрта тадбиркорликнинг ривожланиш суръатлари янада тезлашгани билан боғлиқдир.

Кичик ва ўрта бизнеснинг, фермер хўжаликларининг қонунчилик ҳамда ҳуқуқий-меъёрий асослари анча мустаҳкамланди ва такомиллашди. Кичик ва ўрта бизнес субъектларини рўйхатга олишнинг соддалаштирилган тартиблари жорий этилди.

Тадбиркорлар учун солиққа тортиш, бухгалтерия ҳисоби ва статистик ҳисоботлар топшириш тизими соддалаштирилди ва бир хил ҳолатга келтирилди. Кичик ва ўрта бизнес корхоналарининг маҳсулотларини экспорт қилиш ҳажмини оширишга қаратилган қулай шарт-шароитлар яратилди.

Тадбиркорлар ҳуқуқини ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирлар кучайтирилгани натижасида назорат ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан ўтказиладиган текширишлар сони анча камайди.

Имтиёзли ва микрокредитлар бериш ҳамда бошланғич капитални шакллантириш учун маблағ ажратиш йўли билан кичик ва ўрта бизнес субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш миқёслари кенгайтирилди.

Кичик ва ўрта бизнес субъектларига берилган кредитлар ҳажми ўтган йилнинг ўзида 2,4 мартадан кўпроқ ошди. Буларнинг 70 фоизга яқини ўрта ва узоқ муддатли кредитлардир. Тадбиркор ва фермерларга берилган микрокредитлар ҳажми эса 27 миллиард сўмдан зиёд бўлди.

Кичик ва ўрта бизнес вакилларининг моддий хомашё ресурсларидан фойдаланиш имкониятлари кенгайтирилди, улар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларни товар хомашё биржаларида сотиш ҳажми ошиб бормоқда.

Натижада кичик ва ўрта бизнеснинг ялпи ички маҳсулотдаги ҳиссаси ўсиб, у ҳозирги кунда 24,5 фоизни ташкил этмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бугун мамлакат иқтисодиётида банд бўлган аҳолининг 55 фоиздан кўпроғи кичик ва ўрта тадбиркорлик соҳасида меҳнат қилмоқда.

Лекин, бу ерда ўтирган барча раҳбарларни огоҳлантириб айтмоқчиманки, бундан бошимиз айланиб, мағрурланиб кетмаслигимиз керак. Бу соҳада ҳали жуда кўп муаммолар бор, уларни ҳал этиш учун белни маҳкам боғлаб, қаттиқ меҳнат қилишга тўғри келади.

(Давоми 2-бетда).

● СЕНИНГ ЎҒЛОНЛАРИНГ, ЎЗБЕКИСТОН!

Оддий аскар Илёс Қурбонов қишки ўқув мавсуми машғулотларида, дала-ўқув машқларида юқори натижаларни қўлга киритиб келаётган посбонлардан бири ҳисобланади. «Илёс энг зўр мерганимиз» дейишади у ҳақда сафдошлари фахр билан.

К. ТЎРАЕВ олган сурат.

● С ПОЛЕЙ БОЕВОЙ УЧЕБЫ

КОГДА ВЛОЖЕН БОЛЬШОЙ ТРУД

В подразделении, где заместителем командира по вооружению лейтенант Мансур Калимулин, немало водителей приняло активное участие в проведенных в гарнизоне командно-штабных учениях.

Подъем по тревоге, совершение многокилометрового марша, поддержание боеготовности техники в полевых условиях, оборудование укрытий для техники и ее тщательная маскировка — все это в полной мере выпало на долю старшего сержанта И. Байсариева, сержанта Ф. Назарова и их сослуживцев. Большая часть выезжавших на учение водителей — профессионалы контрактной службы, хорошо знающие возможности своих автомобилей, умеющие эксплуатировать их с высоким качеством и эффективностью в самых сложных условиях.

Примечательно, что уже с первого дня нового учебного года под руководством выпускника Самаркандского ВВАКИУ 2000 года лейтенанта М. Калимулина военнослужащие контрактной службы вложили большой труд в то, чтобы закрепленная за ними техника была готова действовать в самых сложных условиях. Об их отношении к делу хорошо говорит тот факт, что сержант по контракту Фуркат Назаров ко Дню защитников Родины был награжден памятным знаком «10 лет Вооруженных Сил Республики Узбекистан».

И вот учения завершены, подведены итоги. Все автомобили подразделения вернулись через контрольно-технический пункт части без единой поломки. И вновь в парке автомобильной техники можно увидеть сержантов контрактной службы, занимающихся профилактическим обслуживанием своих машин. Тревога их врасплох не застанет.

В. НИКОЛАЕВ.

ҚЎРОЛМАСЛИК ПОРТЛАГАН КУН

Одатдагидек, мен 1999 йил 16 февраль куни соат ўн бирларга яқин хонамда газетамизнинг навбатдаги сонига мақола ёзиб ўтирган эдим. Бирдан хонам силкиниб кетди, деразалар титради, жуда қаттиқ овоз келди. Ер қимирлади, деган хаёлга бордим.

Нима бўлганлигини билиш мақсадида ташқарига чиқдим. Шу куни, қишнинг сўнгги ойи бўлишига қарамай, ҳаво очиқ эди, қуёш чарақлаб чиқиб турибди. Баҳорга бор ҳали, бироқ кўклам ҳавоси ҳукмрон. Кўкда булутдан кўра, чанг-тўзонга ўхшаб кетадиган тутун пайдо бўлди. Қоғоз парчалари уча бошлади.

— Газ портлабди, — деди кимдир.

— Йўқ, машина, — деди бошқа биттаси.

Хуллас, нима бўлганлигини ўз кўзим билан кўриш учун воқеа содир бўлган жойга ошиқдим. Унча узоқ эмас эди. У ерга етиб борганимда дарахтлар худди қирқилгандек ағанаб ётибди, куйиб қовжираб қолибди, бир нечта енгил машинанинг фақат скелети қолган.

— Бомба портлабди, — деди кимдир.

Эртасига оммавий ахборот воситалари орқали хабар тарқатилди: «1999 йил 16 февраль куни Тошкент шаҳрида одамлар қурбон бўлишига олиб келган террорчилик ҳаракати содир этилди. Натижада 13 киши ҳалок бўлди. 128 нафар одам турли даражада тан жароҳати олди, улардан 83 нафари касалхоналарга ётқизилди.

Портлатишлар шаҳарнинг турли нуқталарида, асосан Президент кортежи ўтадиган йўлларда содир этилди. Террорчилик ҳаракатлари портлатгич моддалар билан тўлдирилган турли русумдаги олтита автомашинани портлатиш орқали амалга оширилди».

Нега Тошкентда бомба портлатилди? Бомбани кимлар портлатишди? Бу ҳаракатни амалга оширганларнинг мақсади нима? Ана шу чоғда бундай саволлар барчани, жумладан мени ҳам қийнай бошлади. Тезда бу саволларга жавоб топилди.

Мустақил Ўзбекистонимизнинг жуда қисқа вақт ичида «ўзига хос ва ўзига мос» йўлни топиб олиб, улкан ютуқларни қўлга киритаётгани, демак, кимларгадир ёқмаяпти. Президенти-

(Давоми 4-бетда).

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ, РЕСУРСЛАРДАН ТЕЖАМКОРЛИК БИЛАН ФОЙДАЛАНИШ—БОШ ЙЎЛИМИЗ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бешинчидан, қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни амалга ошириш борасида ҳам ижобий силжишлар кўзга ташланмоқда.

Ўтган йилда ҳам қишлоқ хўжалик кооперативлари, яъни ширкатларни шакллантириш ишлари давом эттирилди. Бундай хўжаликларнинг аъзолари мулк пайларига эга бўлдилар. Зарар кўриб ишлайдиган ва кам самарали хўжаликлар негизида фермер хўжаликлари ташкил этишга алоҳида аҳамият берилди.

2002 йилнинг 1 январигача жами 1 минг 900 та хўжалик, шу жумладан, 2001 йилнинг ўзида 112 та хўжалик ширкатларга айлантирилди. Ҳозирги вақтда 1 миллион 400 минг киши ширкат аъзоси бўлди. Ўтган йили 52 та қишлоқ хўжалик корхонаси негизида танлов асосида 3 минг 400 фермер хўжалиги ташкил этилди.

Мамлакатимиздаги жами фермер хўжаликларининг сони эса 55 минг 400 тага етди.

Хўжаликлар билан тайёрловчи ва қайта ишловчи корхоналар ўртасидаги муносабатлар ва ҳисоб-китоблар тизими тубдан ўзгармоқда. Мулк шаклидан қатъи назар, барча қишлоқ хўжалик корхоналарида молия-ҳисоб марказлари ташкил этилиб, харажатларни ҳисобга олиш ва назорат қилишнинг чек тизими асосида иш олиб борилмоқда.

Ҳисобот йилида қишлоқ хўжалик маҳсулоти ишлаб чиқарувчи субъектларни молиявий соғломлаштириш бўйича жиддий чоралар амалга оширилди.

Қишлоқ хўжалигини иш самарадорлиги юқори бўлган, замонавий техника воситалари билан лизинг асосида таъминлаш тизимининг жорий этилиши олдинга ташланган муҳим қадам бўлди. Тўғри, лизинг тизимини қўллаш кўлами ҳозирча унчалик кенг эмас, лекин шу нарса аниқки, қишлоқ меҳнаткашларини техника билан таъминлашнинг бу усули катта истиқболга эга.

Олтинчидан, 2001 йили биз ташқи иқтисодий фаолият ва валюта сиёсатини янада эркинлаштириш муаммоларини ҳал қилишда сезиларли натижаларга эришдик.

Экспорт контрактларини расмийлаштириш тартиблари соддалаштирилди. Кичик ва ўрта бизнеснинг барча субъектлари рўйхатдан ўтган кунидан бошлаб бевосита ташқи иқтисодий фаолият қатнашчиси ҳисобланади. Улар учун экспорт қилинадиган маҳсулотдан келадиган валюта тушумининг 50 фоизини сотиш мажбурияти бекор қилинди.

2001 йилда валюта сиёсатида, уни янада эркинлаштириш борасида жиддий ўзгаришлар рўй берди.

Валюта алмашув курсларини унификация қилиш ишлари босқичма-босқич давом этмоқда. Бугун ички валюта бозоридаги барча операциялар, хорижий валютага бўлган талаб ва таклифдан келиб чиққан ҳолда, эркин алмашув курси бўйича амалга оширилмоқда.

Ички валюта бозори анча мустаҳкамланиб, унда амалга ошириладиган барча операциялар ва механизмлар тизими сезиларли равишда ўзгарди. Банклараро валюта савдоси сессиялари тизими ташкил этилиб, республика валюта фонди тугатилди. Марказий банкнинг квоталаштириш ва лицензиялар бериш тартиби бекор қилинди. Шунингдек, республикага нақд валюта олиб киришда қўлланиладиган бир фоизли йиғим олиш амалдаги қоидалардан олиб ташланди.

Бугунги кунда барча валюта операциялари фақат ваколатли банклар томонидан амалга оширилмоқда ва бу банклар биржадан ташқари валюта бозорида асосий бўғинга айланиб бормоқда.

Банклараро валюта савдо сессиялари ошкоралик ҳамда очиқлик тамойилларига асосланган ҳолда ҳар куни ўтказиб келинмоқда.

Деярли барча ваколатли банкларга валюта алмаштириш операцияларини бажариш ҳуқуқи берилган. Бугунги кунда ваколатли банкларнинг 1 минг 21 та алмаштириш шохобчалари валюта алмаштириш операцияларини бажармоқда.

Бир сўз билан айтганда, сўнгги йилнинг ўзида жорий операциялар бўйича миллий валютанинг эркин конвертациясини таъминлаш юзасидан салмоқли қадамлар қўйилди. Бу ишларни 2002 йилда албатта охирига етказишимиз зарур.

Яна шуни мамнуният билан таъкидламоқчиманки, кейинги вақтларда бизнинг халқаро молия ташкилотлари билан муносабатларимиз сифат жиҳатидан ўзгариб бормоқда. Икки томонлама муносабатларни келгуси йилларда янада ривожлантириш мақсадида ўзаро келишилган ҳамкорлик стратегияси ишлаб чиқилиб, бу борада мустаҳкам пойдевор қўйилди.

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг Халқаро валюта фонди билан келишган ҳолда 2002 йилнинг биринчи ярмига мўлжалланган иқтисодий ва молиявий сиёсати бўйича Меморандумининг ишлаб чиқилгани ва кучга киритилгани ушбу ҳамкорликнинг яққол самарасидир.

Мазкур Меморандумнинг кўпгина қоидалари бугунги кундаёқ амалга оширилмоқда. Бироқ бу борада жорий йил давомида қилинадиган ишлар ҳам кўп.

Ҳурматли дўстлар!

Жорий йилдаги иқтисодий стратегиямизнинг асосий маъно-мазмунини белгилайдиган давлат бюджетининг муҳим макроиқтисодий кўрсаткичлари ва йўналишлари Олий Мажлиснинг еттинчи сессиясида кенг муҳокама этилгани ва маъқулланганидан барчангиз яхши хабардорсиз.

Биз бугун ўтган йил якунларидан келиб чиқиб, 2002 йил давомида асосий эътиборимизни қаратишимиз лозим бўлган энг муҳим вазифаларни яна бир бор аниқлаб олишимиз керак.

Шу нуқтаи назардан қараганда, 2002 йилда биз, аввало, қандай устувор масалаларга эътиборимизни қаратишимиз даркор?

Биринчилар қаторида иқтисодиётимиздаги макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, инфляция даражасини сезиларли равишда пасайтириш ҳамда қатъий молия ва кредит сиёсатини ўтказиш биз учун ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Бизнинг энг муҳим стратегик вазифамиз халқ хўжалиги тармоқлари ва корхоналарни модернизация қилиш ва техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш асосида экспорт товарлари ишлаб чиқаришни жадал ривожлантириш, иқтисодиётимиздаги таркибий ўзгаришларни янада чуқурлаштиришдан иборат эканлигини унутмаслигимиз керак.

2002 йил **мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш** масаласини ҳал қилишда кескин бурилиш йили бўлиши зарур. Бунинг учун сон кетидан қувмасдан, ишни хусусийлаштириш дастурига кирган конкрет йирик корхоналардан, биринчи навбатда, алоҳида лойиҳалар бўйича хусусийлаштириладиган, аввало, хорижий инвесторларга тўла сотилиши мўлжалланган корхоналардан бошлаш лозим.

Айтиш керакки, бу борада ҳали ечилмаган талай муаммолар мавжуд. Шундай экан, бу ишга жалб этилган, молия соҳасини чуқур биладиган хорижлик маслаҳатчилар билан кенг ва фаол иш олиб бориш даркор.

Шу жумладан, бир неча йиллардан буён сотолмаётган акциялар пакетларини ҳамда инвесторларнинг эътиборини ҳозиргача ўзига тортмаётган объектлар бўйича аҳволни атрофлича ўрганиб, тегишли чора-тадбирлар ва таклифларни тез кунларда кўриб чиқишимиз керак.

Ана шундай акциялар пакетлари ва бутун бошли объектларни, инвестор ўз зиммасига аниқ инвестицион мажбуриятлар олган тақдирда, маълум муддатдан кейин сотиб олиш шарти билан уларнинг бошқарувига бериш тажрибасини янада кенгроқ қўллаш лозим.

Бир сўз билан айтганда, мулк шаклини ўзгартириш масалаларига ҳар томонлама ўйлаб ёндашиш даркор.

Пахта тозалаш, кимё ва мебель саноати, энергетика, темир йўл ва автомобиль транспорти, капитал қурилиш ва коммунал хўжалик каби тармоқларни **монополиядан чиқариш бўйича бошлаган ишларимизни мантиқий ниҳоясига етказиш,** рақобатни ривожлантириш учун зарур бўлган шарт-шароитларни яратиш керак.

Жорий йилда **солиқ ва бюджет соҳаларини ислоҳ этиш,** республика ва маҳаллий бюджетлар ўртасидаги муносабатларни такомиллаштириш, бюджетдан ташқари фондлар ролини ошириш борасидаги ишлар давом эттирилади.

Биз бундан буён ҳам солиқлар миқдорини камайтириш сиёсатини изчиллик билан олиб боришимиз керак. Айни вақтда солиқларнинг рағбатлантирувчи ролини ошириб бориш, бу жараён айниқса табиий ва минерал-хомашё ресурсларидан фойдаланиш борасида кучайиши керак.

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, солиқлар қанчалик паст даражада бўлмасин, ҳеч кимга, ҳеч қачон ва ҳеч қаерда ёққан эмас. Муҳими, солиқлар асосли, барқарор, мослашувчан бўлиши, маҳсулот ишлаб чиқарувчининг қўлини боғлаб қўймаслиги, чўчитиб юбормаслиги, аксинча, уни рағбатлантириши зарур. Солиқлар корхоналарнинг тадбиркорлиги ва ташаббускорлигини ҳар томонлама рағбатлантириши лозим.

2002 йилга мўлжалланган иқтисодий стратегиямизнинг ўта муҳим аҳамиятга эга бўлган, ҳал қилувчи масаласи шундан иборатки, биз валюта сиёсатини янада эркинлаштириш, унинг алмашув курсини унификация қилиш, жорий операциялар бўйича эркин конвертация қилинишини таъминлашимиз зарур. Табиийки, бу ишларнинг барчасини, тўлов балансимизни мустаҳкамлаб, олтин-валюта захираларимизни сақлаган ҳолда амалга ошириш даркор.

Шу билан бирга, **ташқи иқтисодий сиёсатни эркинлаштириш бўйича,** божхона тўловларини амалга ошириш тартибларини янада енгиллаштириш ва уларни соддалаштириш бўйича, экспорт салоҳиятини кенгайтиришни рағбатлантириш бўйича бошлаган ишларимизни изчил давом эттириш лозим. Мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг халқаро талабларга мувофиқлигини сертификациялаш соҳасидаги ишларни жадаллаштириш зарур.

Ижтимоий масалаларга устувор аҳамият бериш, бу борада фаол, энг муҳими, кучли ва самарали сиёсат олиб бориш ҳамиша бизнинг диққат марказимизда бўлиб келган ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолади, албатта.

Бу — бутун сиёсатимизнинг, ўтказилаётган ислоҳотларнинг барча босқичларида доимий ва изчил амалга оширилиши лозим бўлган асосий йўналиш бўлиб қолиши керак.

Маълумки, бу борада ҳукумат томонидан бир қатор муҳим ижтимоий дастурлар қабул қилинди. Уларни бажариш билан боғлиқ вазифаларнинг катта қисми 2002 йилга тўғри келади. Бу, авваламбор, 2002—2003 йилларда аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламларини аниқ йўналтирилган тарзда қўллаб-қувватлаш дастури ҳамда Қарияларни қадрлаш йили бўйича қабул қилинган давлат дастуридир.

Бу дастурлар, аввало, кекса авлод вакилларига бўлган ғамхўрлик ва эътиборни кучайтиришга, ёши улуғ инсонлар ва аҳолининг ҳимояга муҳтож қатламларини давлат ва жамият томонидан моддий-маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга қаратилган. Бинобарин, улар тўлиқ ҳажмда амалга оширилиши зарур.

Бу дастурларда кўзда тутилган вазифаларнинг бажарилиши пировард натижада аҳолимиз, айниқса, ҳар бир пенсионер, барча отахон ва онахонларимизнинг яшаш шароити, саломатлиги ва кайфиятига ижобий таъсир кўрсатишига эришмоғимиз керак.

Мен ушбу дастурий тадбирларни бажариш барчамизнинг виждоний бурчимиз эканини, бу борадаги масъулият шахсан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг раиси, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари, вазирликлар, идоралар, хўжалик бирлашмалари, нодавлат ва жамоат ташкилотларининг раҳбарлари зиммасига юклатилганини яна бир бор эслатиб ўтмоқчиман.

Бу дастурларнинг қандай ижро этилаётганини Вазирлар Маҳкамасининг биринчи ярим йиллик якунларига бағишланган мажлисида кўриб чиқиш керак.

Шу ўринда яна бир муҳим масала хусусида тўхталиб ўтмоқчиман. У ҳам бўлса, туғилаётган болалар ва аёллар соғлигини ҳимоя қилиш билан бевосита боғлиқ бўлган қўшимча чора-тадбирларни амалга ошириш масаласидир. Бу ҳақда 2002 йил 25 январда Вазирлар Маҳкамаси махсус қарор қабул қилганидан хабардорсиз.

Гап, бир қарашда жуда оддий бўлиб туюладиган, аслида эса ўта муҳим аҳамиятга молик бўлган **«соғлом она — соғлом фарзанд»** деган ҳаётий масала хусусида бормоқда. Нафақат соғлом ва барқарор оилани шакллантириш, балки бутун жамиятимизда соғлом муҳит барпо этиш, халқимизнинг фаровон турмуши ва келажагини таъминлаш ҳам ушбу масаланинг қандай ҳал этилиши билан чамбарчас боғлиқдир.

Муҳтарам йиғилиш қатнашчилари!

Мамлакатимиз иқтисодий ва ижтимоий тараққиётининг 2002 йилга мўлжалланган муҳим устувор вазифаларини аниқлар эканмиз, биз Иккинчи чақириқ Олий Мажлиснинг биринчи сессияси қарорларида, «Жамиятнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий соҳаларида ислоҳотларни эркинлаштириш ва чуқурлаштириш, мамлакат хавфсизлигини таъминлаш бўйича дастурларни амалга ошириш борасидаги чора-тадбирлар тўғрисида» 2000 йил 2 июнда қабул қилинган Фармонда ҳамда Халқаро валюта фонди билан келишилган иқтисодий ва молиявий сиёсат масалалари бўйича Меморандумда кўзда тутилган дастурий мақсадлардан келиб чиқамиз.

Бошқача айтганда, мустақиллигимизнинг биринчи кунларидан бошланган йўналишларни, яъни ҳаётимизнинг барча соҳа ва жабҳаларини демократик қадриятлар ва талаблар асосида модернизациялаштириш — янгиланиш борасидаги ҳаракатларимизни бош йўлимиз, деб қабул қилишимиз ва қатъият билан давом эттиришимиз зарур.

Бу вазифаларни бажариш биздан барча куч ва имкониятларимизни, кенг маънода бутун салоҳиятимизни тўла сафарбар этишни талаб қилади.

Ҳеч шубҳасиз, бу эзгу мақсадларни амалга ошириш йўлида, авваламбор, барча-барча муаммолар қаторида муҳим бир масалага алоҳида эътиборимизни қаратишга бизни бугун ҳаётнинг ўзи мажбур қилмоқда.

Гап, аввало, мамлакатимизнинг улкан моддий ва табиий ресурсларидан тежаб-тергаб, самарали ва оқилона фойдаланиш устида бормоқда.

Гап, биринчи галда, табиатнинг бебаҳо неъмати — халқимизнинг бойлиги бўлмиш экин экиладиган ерлардан, суғориш ва ичимлик сувидан, ёқилғи-энергетика, минерал-хомашё ва бошқа ресурслардан тўғри ва асраб-авайлаб фойдаланиш ҳақида бормоқда.

Юртимизга ташриф буюрган, бизнинг ресурсларни тежаш масаласига бўлган бепарво муносабатимизни кўрган чет эллик ҳамкорларимизнинг «Сизлар дунёнинг энг бой мамлакатида яшар экансиз» деганига кўп бор гувоҳ бўламиз. Уларнинг бу борада нечоғли ҳақ эканликларини инкор этиб бўлмайди. Чунки улар ҳатто энг бой ва гуллаб-яшнаётган мамлакатлар ҳам ресурсларга нисбатан бу қадар масъулиятсизликка, бу қадар исрофгарчиликка йўл қўймаслигини яхши билишади.

Айниқса, фақат ўзини, бугунги кунини эмас, келгуси авлодларини ҳам ўйлайдиган мамлакатлар бундай ҳолатга асло йўл қўймайди.

Мисол учун, **энг бебаҳо бойлигимиз** — ердан фойдаланишни олайлик. Шу нарса барчамизга яхши маълум бўлиши керакки, биздаги ўта оғир сув тақчиллиги шароитида Ўзбекистон ерларининг фақатгина 10 фоизидан қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш мақсадларида фойдаланиш мумкин. Мамлакатимиз аҳолиси асосий қисмининг даромади ва фаровонлиги мана шу ердан самарали фойдалана олишимизга, унинг ҳосилдорлигини қай даражада сақлаб туришимизга боғлиқ эканини англаган ҳолда бу муаммо нақадар муҳим эканини тушунишимиз қийин эмас, деб ўйлайман.

Сўнгги пайтларда ўтказилган текширувлар натижасида ердан фойдаланиш масаласида тоқат қилиб бўлмайдиган хўжасизлик фактлари, ер ҳақидаги қонунчиликни қўпол равишда бузиш ҳолатлари аниқланди.

Қанчадан-қанча ерлар, энг аввало, суғориладиган экинзорлар қишлоқ хўжалик оборотидан чиқиб кетмоқда. Кўплаб дала майдонлари ҳар йили турли баҳонаю сабаблар билан экилмай қолмоқда. Ер майдонларидан белгиланган мақсадларга зид равишда ўзбошимчалик билан фойдаланиш ҳолатлари, минг афсуски, ҳар қадамда учраб турибди.

Бизни боқадиган, ризқ-рўзимиз манбаи бўлган ерга нисбатан бундай ноинсофларча муносабат қандай нохуш оқибатларга олиб келишини англаш учун, ўйлайманки, мутахассис бўлиш шарт эмас. Бунинг устига, қанча-қанча ерларни шўр босаётганини, кўп майдонлар зах ерларга, ботқоққа айланиб бораётганини барчамиз яхши биламиз.

Айниқса, Жиззах, Самарқанд, Сирдарё, Наманган ва бошқа вилоятларда ҳам ердан хўжасизларча фойдаланиш ҳолатлари кўплаб содир бўлмоқда.

Ерни ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш ва ундан қонунга хилоф тарзда фойдаланиш фактлари Сурхондарё, Жиззах, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида кўплаб учрайди. Тошкент вилоятида яқинда ўтказилган биргина текширув чоғида ерни қонунсиз равишда эгаллаб олиш билан боғлиқ 13 та ҳолат аниқлангани ҳам бу борада муаммолар етарли эканини кўрсатиб турибди.

Мана шундай нохуш, бемаза аҳволни тасдиқлайдиган баъзи бир мисолларни келтириб ўтмоқчиман.

2001 йил якунларига кўра, республика бўйича 120 минг 500 гектар ерда пахта ҳосилдорлиги ўртача 10 центнердан, 104 минг 500 гектар ерда эса 15 центнердан ошмади.

Бошқача айтганда, тахминан 250 минг гектар суғориладиган ерда пахтачилик соҳасида қилинган деҳқончилик ҳеч қандай самара бермасдан, фақатгина зарар келтирмоқда. Шу жумладан, бундай ерларнинг тахминан 90 минг гектари Сирдарё вилояти, 53 минг гектари Қорақалпоғистон Республикасига тўғри келади. Агар ғаллачилик соҳасини ҳам қўшиб ҳисобласак, бундай ерларнинг ҳажми 320 минг гектардан ортади.

Ердан хўжасизларча ва самарасиз фойдаланиш оқибатида 41 минг 500 гектар майдондаги бошоқли дон экинларининг ҳосилдорлиги 15 центнерни, 25 минг 400 гектар ерда эса атиги 10 центнерни ташкил этди.

Пахта ҳосилдорлиги Самарқанд вилоятининг Гўзалкент тумани хўжаликларида 13,2 центнер, Пайариқ туманида 10,2 центнер, Челак туманида 8,3 центнер, Жиззах вилоятининг Зомин туманида 8,6 центнер, Зарбдор туманида 11,9 центнер, Сурхондарё вилоятининг Шеробод туманида эса бор-йўғи 18,8 центнер даражасида бўлганига нима деб баҳо бериш мумкин?

Эътибор беринг, Самарқанд вилоятининг Нарпай туманида пахта ҳосилдорлиги гектар бошига 26,5 центнерни ташкил этган бўлса, ер ва иқлим шароитлари, минерал ўғитлар ҳамда бошқа моддий-техник ресурслар билан таъминланиш даражаси бир хил бўлган **Каттақўрғон туманида** бу кўрсаткич бор-йўғи 18,7 центнерни ташкил этди.

Ёки Наманган вилоятининг **Мингбулоқ тумани** хўжаликлари ҳар гектар ер ҳисобига 16,1 центнер ҳосил олган бўлса, тупроқ ва иқлим хусусиятлари бир хил бўлган, сув ва бошқа моддий-техник ресурслар билан таъминланиш жиҳатидан ҳам бир хил шароитга эга бўлган Фарғона вилоятининг Ёзёвон, Андижон вилоятининг Улуғнор туманлари хўжаликлари тегишлича гектарига 28,7 ва 20,5 центнердан хирмон кўтариб, шартнома мажбуриятларини бажардилар.

2001 йили республика бўйича 41 минг 500 гектар экин майдонидан ер тўғрисидаги қонунчилик талабларини бузган тарзда фойдаланиш ҳолатлари аниқланди. Ер ресурслари бўйича Давлат қўмитаси томонидан ўтказилган текшириш натижаларига кўра, Самарқанд, Навоий, Тошкент, Сирдарё ва Жиззах вилоятларида 2 минг гектар ерга қонунга хилоф равишда ерёнғоқ, шоли, полиз ва бошқа экинлар экилгани маълум бўлди.

Сирдарё вилоятида 560 гектар ерга пахта ўрнига полиз ва бошқа экинлар экилгани, статистик ҳисобот бузиб кўрсатилгани ҳамда 80 гектар майдон ўзлаштирилди, деб сохта ҳужжатлар расмийлаштирилганини қандай баҳолаш керак?

Жиззах вилоятининг Зарбдор туманидаги 18 та хўжаликда чигит экиш майдонларига салкам 3 минг гектар, жумладан, шу туманнинг «Нурафшон» хўжалигида 250 гектар, «Шарқ юлдузи» хўжалигида эса 580 гектар майдон статистик ҳисоботларга қўшиб ёзилган.

Арнасой туманидаги бир қанча фермер хўжаликлари ҳам пахта экишга мўлжалланган ерлардан бошқа мақсадларда фойдаланганлар. Жумладан, «Нушкент» фермер хўжалиги белгиланган 106 гектар ўрнига 51 гектар, «Ҳасан» фермер хўжалиги эса 45 гектар ўрнига 24 гектар ерга пахта экқан. Қўшиб ёзилган ерларга эса шахсий бойлик орттириш мақсадида бошқа экинлар экилган.

2001 йилдаги кескин сув тақчиллиги шароитида Навоий вилоятида 60 гектар ерга, Наманган вилоятида 2 минг 300 гектар ерга, Самарқанд вилоятида 160 гектар ерга, Фарғона вилоятида эса 1 минг 900 гектар ерга ўзбошимчалик билан шоли экилган. Натижада 156 миллион куб метр суғоришга мўлжалланган сув белгиланган лимитдан ортиқча ишлатилган.

Айрим туманлар ва хўжаликлар раҳбарлари томонидан ўзининг шахсий ғаразли манфаатини кўзлаб, суғориладиган ерларни талон-тарож қилиш, қонунга хилоф равишда сотиш ёки ижарага бериш каби кўплаб ҳолатлар аниқланди.

Бундай фактлар Сирдарё, Жиззах, Самарқанд ва Тошкент вилоятларида, айниқса, кўп учрайди.

Бошқа вилоятлардан ҳам шундай мисолларни кўп-кўп келтириш мумкин.

Бизнинг яна бир бебаҳо бойлигимиз — сув эканини ҳаммамиз яхши биламиз. Буни сўнгги икки-уч йил давомида мамлакатимиз бошига тушган, қишлоқ хўжалигига, бутун иқтисодиётимизга жуда катта зарар келтирган қурғоқчилик даврида айниқса яққол ҳис этдик.

Шунинг учун ҳам ерларни суғоришга яроқли сувдан тежаб-тергаб, самарали фойдаланишга, суғориш ва ирригациянинг замонавий тизимларини жорий қилишга, сувдан фойдаланиш интизомини кучайтиришга, бу борада яхши натижаларга эришаётганларни эса рағбатлантиришга қаратилган чора-тадбирларни белгилаш ниҳоятда зарур эканини ва бу масала орқага суриб бўлмайдиган муаммога айланиб бораётганини тушуниш мушкул эмас.

Айни пайтда сувдан хўжасизларча, айтиш лозимки, жиноятқорона, назоратсиз фойдаланиш билан боғлиқ ҳар бир конкрет ҳолатга, суғоришга яроқли сувни коллектор-дренаж тармоқларига оқизиб юбориш фактларига қатъийлик билан барҳам беришимиз лозим.

Энди ўзингиз айтинг, азиз биродарлар, ҳар томчи сув олтинга тенг бўлиб турган бир пайтда кўплаб вилоятларда сувдан фойдаланиш коэффициенти тушиб кетганлигини нима билан изоҳлаш мумкин?

Бухоро, Навоий, Сурхондарё, Наманган каби бир қатор вилоятларда содир бўлаётган бундай салбий ҳолатларнинг сабабларини чуқур синчиклаб ўрганиш ва тегишли чоралар кўриш шарт, деб ҳисоблайман.

Алоҳида эътиборимизни талаб қиладиган яна бир масала борки, у ҳам бўлса **ичимлик сувни тежаш** масаласидир. Яқин йиллар ичидаёқ бу масала энг кескин муаммолардан бирига айланиши, ичимлик суви эса энг ноёб ва қимматбаҳо табиий ресурс бўлиб қолиши мумкин.

Биз ҳозирнинг ўзидаёқ бутун-бутун минтақаларда, хусусан, Қорақалпоғистон, Хоразм, Бухоро вилоятларида, Қашқадарё, Навоий, Жиззах вилоятларининг айрим туманларида сифатли ичимлик сув таъминоти билан боғлиқ муаммоларга дуч келмоқдамиз.

Айни пайтда, қатор ҳудудлар сифатли ичимлик сувига катта эҳтиёж сезаётганига қарамай, сувни исроф қилиш ва ундан назоратсиз фойдаланиш ҳолатлари ҳам кўп.

Бу масала ўрганилганда, аҳоли томонидан сув сарфлашнинг амалдаги миқдори белгиланган меъёрлардан 2—3 баробар ортиқ экани аён бўлди.

Корхоналарда, автомобиль ювиш шохобчаларида ичимлик сувдан техник мақсадларда фойдаланиш каби бемаъни одатларга ҳанузгача чек қўйилмаяпти. Бундан ташқари, айрим шаҳарлар ва туман марказларида суғориш шохобчалари йўқлиги, мавжуд ариқларнинг эса кўмиб ташлангани туфайли ёз мавсумида аҳоли водопровод сувидан суғориш мақсадлари учун фойдаланмоқда.

Шу билан бирга, ичимлик суви сарфланишини ҳисобга олувчи мосламаларни—ўлчагичларни ўрнатиш ишлари мутлақо қониқарсиз аҳволда.

Бу муҳим ишга бўлган бундай лоқайд муносабатга асло тоқат қилиб бўлмайди. Бу масалани қисман ўрганиш шуни кўрсатдики, 2002 йилнинг 1 январь ҳолатига кўра, Бухоро вилоятида уй-жой фондининг бор-йўғи 4 фоизи ана шундай ўлчагичлар билан таъминланган. Афсуски, бошқа вилоятларда, хусусан, Тошкент шаҳрида ҳам аҳвол бундан яхши эмас. «Тошвилоятсувоқова» трестига қарашли истеъмолчиларнинг атиги 3 фоизидагина ана шундай ўлчагичлар мавжуд, холос.

Энергетика ресурсларидан, биринчи галда табиий газдан фойдаланиш аҳволини ҳам мен мутлақо қониқарсиз, деб ҳисоблайман.

Ҳозирга қадар табиий газни қазиб олиш, қайта ишлаш ва етказиб беришда сезиларли техник йўқотишларга йўл қўйилмоқда. Бошқа турдаги энергетика ресурслари мавжуд бўлгани ҳолда, газдан электр энергияси ҳосил қилиш учун фойдаланилаётганини ижобий баҳолаб бўлмайди.

Шуни афсус билан айтиш керакки, истеъмолчиларнинг ўзи, энг аввало, саноат корхоналари ҳам газдан тежамкорлик билан фойдаланмаяптилар.

Газдан қонунсиз равишда фойдаланиш ва уни ўғирлаш ҳоллари кўплаб учраб турибди. Масалан, республика бўйича ўтказилган текширишлар натижасида жами 12 мингдан ортиқ теплицаларнинг қонунга хилоф равишда газ билан таъминланаётгани аниқланди. Бундай теплицаларнинг сони Самарқанд вилоятида 4250 та, Тошкентда 1500 та, Андижон вилоятида эса 1450 та эканлиги маълум бўлди.

Уй-жой фондини газ ўлчагичлар билан таъминлаш иши ҳам қониқарсиз аҳволда. Текширишлар шуни кўрсатдики, Бухоро вилоятида уй-жой фондининг 6,4 фоизи, Наманган вилоятида 5,6 фоизи ана шундай ускуналар билан таъминланган, холос. Бошқа жойларда ҳам аҳвол шундай.

Таҳлиллар шундан далолат берадики, айрим аҳоли қатламларининг табиий газдан фойдаланиш даражаси меъёрдагига нисбатан 1,5—2 баравар ортиқ. Савол туғилади — хонадонлар газдан турли миқдорда фойдаланганлари ҳолда, нега энди бунинг учун бир хил ҳақ тўланиши керак?

Электр энергиясини нега тежамаймиз? Бугун республикамиз ишлаб чиқариш корхоналарининг электр энергиясини сарф қилиш даражаси илғор Ғарб мамлакатларидаги кўрсаткичдан уч баравар ортиқ.

Катта ҳажмда электр энергияси истеъмол қиладиган кимё, тўқимачилик, машинасозлик саноатининг йирик корхоналари, қурилиш материаллари саноати ва бошқа завод-фабрикаларда энергия қуввати меъёридан ортиқча сарф бўлаётганини қандай изоҳлаш мумкин?

Бунинг сабаби шундаки, ҳали-бери бундай нуқсонларга йўл қўйган бирорта раҳбар ўз чўнтагидан бирор сўм ҳам жарима тўлагани йўқ. Ҳаммаси ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Исрофгарчилик учун жазо берилмас экан, раҳбар ҳам, оддий ходимлар ҳам бу масалада бепарво бўлаверади.

Бу ҳолат нафақат ёқилғи-энергетика соҳасига, балки бошқа муҳим моддий ва табиий ресурслардан фойдаланишда ҳам тежамкорлик ва белгиланган меъёрларга амал қилиш масаласига тегишлидир.

Маиший соҳада, шаҳар хўжалигида электр энергиясидан оқилона фойдаланишга ҳам етарли даражада эътибор берилмаяпти. Айрим бюджет ташкилотлари ўлчагичларга эга бўлмагани сабабли фойдаланилган электр энергияси учун ўрнатилган қувват даражасида ҳақ тўламоқда.

Электр тармоғига қонунсиз равишда уланиб олиб, энергиядан бепул фойдаланиш ҳоллари ҳам, афсуски, оз эмас. Бу ишни назорат қилувчи органларнинг фаолияти эса мутлақо талабга жавоб бермайди.

Муайян товар маҳсулотларини ишлаб чиқариш ёки хизмат кўрсатиш соҳасида моддий ресурсларни тежаш тўғрисида гапирганда, шуни эътиборга олиш керакки, биз бунда фақат ресурсларни иқтисод қилишнигина назарда тутаётганимиз йўқ.

Асосий масала шундаки, моддий ресурслардан хўжасизларча, масъулиятсизлик билан фойдаланиш маҳсулотни ишлаб чиқаришга кетадиган материал ва энергия сарфининг ошишига, бу эса, ўз навбатида ана шу маҳсулот таннархининг қимматлашувига олиб келади. Товарнинг нархи ошиб кетади ва оқибатда у рақобатга бардош бера олмайди. Шу тариқа, маҳсулотларимизни жаҳон бозорига олиб чиқиш йўлидаги саъй-ҳаракатларимиз йўққа чиқади.

Бундай ҳолатларнинг олдини олиш, бу борада тартиб ўрнатиш учун қаттиқ чораларни кўриш вақти келди.

Бундай муҳим масалалар юзасидан Бош вазирнинг биринчи ўринбосари К. Тўлаганов раҳбарлигида Вазирлар Маҳкамасининг махсус комиссиясини тузиш керак. Унинг таркибига манфаатдор вазирликлар, идоралар, ҳокимликлар, текширувчи ташкилотлар ҳамда прокуратура вакилларини киритиш зарур, деб ҳисоблайман.

Мазкур комиссия тегишли ресурс турлари бўйича аҳволни ўрганиб, 2010 йилгача бўлган даврда улардан оқилона, тежаб-тергаб фойдаланиш бўйича дастур ишлаб чиқиши ва Вазирлар Маҳкамасига тақдим этиши лозим.

Бу дастурда ресурсларни тежаш технологиясини, айниқса, мелиорация ва ирригация соҳасига кенг жорий этиш, ёқилғининг бошқа муқобил турларидан фойдаланишга доир аниқ чора-тадбирлар белгиланиши, табиий, минерал-хомашё, ёқилғи-энергетика ресурсларидан хўжасизларча фойдаланганлик учун жавобгарлик кўзда тутилиши даркор.

Юқорида зикр этилган вазифаларни ҳал этишнинг ҳуқуқий асосини яратиш учун Парламентга тегишли қонун ҳужжатларини киритиш лозим бўлади.

Ресурсларни иқтисод қилиш муаммолари тўғрисида гапирганда, **молиявий ресурсларни тежаш,** берилган кредитларнинг ўз вақтида қайтарилиши масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратиш зарур. Кредитлардан асоссиз кечиб юбориш ёки қарз тўловларини муддатида қайтармаслик каби номақбул тажрибага мутлақо барҳам бериш керак. Акс ҳолда, биз наинки, корхоналарга молиявий ёрдам берамиз, балки, айни пайтда масъулиятсиз қарз олувчиларнинг уруғи кўпайишига ҳам сабабчи бўламиз.

Бу борада ривожланган мамлакатлардагидек қатъий тартиб ўрнатиш лозим. **Агар кимдир қарз олмоқчи бўлса, марҳамат, ўз мулкини гаровга қўйиб олсин.** Агар қарзини ўз вақтида қайтара олмаса, унинг мулки банкнинг, қарз берувчининг тасарруфига ўтади. У эса ўз навбатида бу мулкни сотувга қўйиши мумкин. Мана шундагина корхона раҳбарлари кредит, яъни қарз олиш масаласига чуқур ўйлаб, масъулият билан ёндашадиган бўлади.

Марказий банк, Молия вазирлиги, Адлия вазирлиги **олинган қарзларни ўз вақ**тида қайтарилишини таъминлайдиган қатъий чоралар ишлаб чиқиши ва уларни Вазирлар Маҳкамасига тақдим қилиши лозим. Прокуратура эса қарзларни ўз вақтида қайтармаган раҳбарларга нисбатан тегишли чоралар кўриши, керак бўлса, уларни ҳатто жиноий жавобгарликка тортиш тартибини жорий қилиши даркор.

Муҳтарам дўстлар!

Бозор ислоҳотларини чуқурлаштиришга доир энг муҳим масалалар қаторида, иқтисодиётнинг хусусий тармоғини ривожлантириш билан боғлиқ бўлган масалаларга ҳам алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

Маълумки, бу тармоқни ривожлантириш учун Ўзбекистонда пухта қонунчилик асослари яратилган. Асосий Қомусимиз — Конституциямизда шахсий мулкнинг дахлсизлиги ва унинг давлат томонидан ҳимоя қилиниши белгилаб қўйилган.

Шуни мамнуният билан таъкидламоқчиманки, биз босиб ўтган мустақил тараққиёт йилларида, ислоҳотлар даврида иқтисодиётнинг хусусий сектори — тармоғи ўзининг мустаҳкам қонуний ҳуқуқларига эга бўлди.

Қатор соҳаларда, айниқса, қишлоқ хўжалигида хусусий тармоқ ишлаб чиқараётган маҳсулотлар улуши тобора ўсиб бормоқда. Ҳозирги кунда савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаларида бу тармоқ етакчи ўринлардан бирини эгаллаб турибди. Жамиятда хусусий мулк ва мулкдорларга бўлган муносабат ҳам тубдан ўзгариб бормоқда.

Хусусий тадбиркорлик билан шуғулланишни истайдиган одамларнинг сони кундан-кунга ортиб бормоқда. 2001 йили 63 мингга яқин **корхоналар хусусий тармоқ вакиллари сифатида фаолият кўрсатди.**

Шуни ҳам айтиш керакки, деҳқон ва фермер хўжаликлари бу ҳисобга кирмайди. Биргина ўтган йили хусусий тармоқда рўйхатга олинган корхоналар сони яна 1,5 мингга кўпайди. Уларнинг ярмидан кўпроғи хизмат кўрсатиш соҳасида, ҳар олтитадан биттаси эса саноат соҳасида фаолият кўрсатмоқда.

Лекин, шу билан бирга, эътироф этиш керакки, хусусий тармоқнинг бугунги миқёслари ва аҳволи бозор муносабатларини шакллантириш талабларига ҳали тўла жавоб бера олмаяпти.

Бизнинг мақсадимиз—бу тармоқ бозор иқтисодиётини барқарор ва мунтазам ривожлантиришда етакчи ўринни эгаллаши керак.

Яна бир масалага эътиборингизни қаратмоқчиман.

Иқтисодиётимизга инвестиция жалб қилиш масаласини хорижий сармоядорлар билан муҳокама этаётганимизда уларнинг хусусий тармоққа алоҳида қизиқиш билан қарашлари бежиз эмас, албатта.

Дунёнинг кўплаб мамлакатларидаги, жумладан, Халқаро молия корпорацияси, АҚШдаги ОПИК, Германиядаги ДЕГ каби молиявий ташкилотларининг айнан хусусий тармоқни ривожлантириш учун инвестиция киритишга тайёр экани шундан далолат беради.

Хўш, бунинг сабаби нимада?

Бунинг сабаби жуда оддий.

Хусусий тармоқни ривожлантириш давлат мулкчилигига асосланган тоталитар тузумдан хусусий мулкчилик принциплари амал қиладиган демократик жамиятга ўтиш жараёнининг узвий қисми бўлиб, ўта муҳим ва ҳал қилувчи ўрин тутишини унутмаслигимиз керак.

Айнан мулкчилик шаклининг ўзгариши иқтисодиёт ва жамият ҳаётида ортга қайтариб бўлмайдиган жараёнлар ва ўзгаришлар учун мустаҳкам замин, мустаҳкам асос яратади. Шундагина жамият ҳаётида ишлаб чиқариш ва ишлаб чиқариш муносабатларини ташкил этишнинг, меҳнатга муносабатнинг тамомила янгича тамойиллари амал қила бошлайди.

Хусусий тармоқни ривожлантиришнинг истиқболлари ҳақида гапирганда, биз, энг аввало, кичик ва ўрта корхоналарни, хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни кўзда тутаётганимизга алоҳида эътибор қаратмоқчиман.

Тараққий топган мамлакатларнинг тажрибаси шуни кўрсатадики, хусусий тармоқ одатда кичик ва ўрта бизнес ҳамда хизмат кўрсатиш соҳаларида ривожланади. Бундай давлатларда хусусий тармоқнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 50—60 фоизни ташкил этади. Меҳнат билан банд бўлган аҳолининг 65—70 фоизи эса айнан мана шу соҳада фаолият кўрсатади.

Мана, энди, шу асосда тегишли хулосаларни чиқарайлик. Ўзбекистонда хусусий секторнинг улуши ялпи ички маҳсулотимизда фақатгина 35 фоизни, аҳолини иш билан таъминлашда эса атиги 30 фоизни ташкил қилади.

(Давоми 3-бетда).

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ, РЕСУРСЛАРДАН ТЕЖАМКОРЛИК БИЛАН ФОЙДАЛАНИШ — БОШ ЙЎЛИМИЗ

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда).

[illegible]

Қорақалпоғистон Республикаси бўйича ҳам ҳал этилган эди. Барчамиз шу ҳақиқатни яхши тушуниб олишимиз зарурки, фермерлик, бу — фақат қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмини оширишга хизмат қиладиган кучли омилгина эмас. Фермерлик, аввало, ерга эгалик қилиш, ердан фойдаланишнинг замонавий усули бўлиб, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишнинг янгича амалий шаклидир.

Фермерлар манфаатларини ҳимоя қиладиган кучли механизмларни ишлаб чиқиш, бу борадаги мавжуд барча ғов-тўсиқларга барҳам бериш, ушбу соҳани доимо қўллаб-қувватлаш лозим. Бунинг учун иқтисодий механизм ва рағбатлантирувчи омиллар билан бир қаторда қонун кучидан, суд ҳокимиятининг нуфузи ва қудратидан ҳам самарали фойдаланиш зарур, деб ҳисоблайман.

Фермерлар фаолиятига туман ҳокимлиги, ширкатлар раҳбарлари, турли назорат органлари ва тузилмалари томонидан қонунсиз аралашиш, такрорлаб айтаман, қонунсиз аралашишдек номаъқул ишларга бутунлай, узил-кесил чек қўйиш вақти келди.

Фермерларга механизация хизматлари бўйича кўрсати- [illegible]

Фермерларнинг кредит ресурсларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш тўғрисида ўйлаб кўриш, бунинг учун керакли манбаларни излаб топиш зарур. Фермер ва деҳқон хўжаликларини микрокредитлар билан таъминлаш борасида Тошкент вилояти тажрибасини кенг оммалаштириш лозимлигини яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман. **Микрокредитларнинг қишлоқ аҳолиси учун янги иш ўринлари, янги даромад манбалари эканлигини ҳаммамиз аниқ-равшан тушуниб олишимиз керак.**

Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги, Марказий банк, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Адлия вазирлиги бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар, тижорат банклари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят ҳокимликлари билан биргаликда амалдаги қонунчиликни, фермер хўжаликларининг фаолият юритиш шароитларини атрофлича ўрганиб чиқиб, қишлоқда фермерликни янада ривожлантиришга қаратилган ҳуқуқий ва иқтисодий қулай имкониятлар яратиш юзасидан таклифлар киритсин.

Ҳурматли дўстлар!

Бизнинг доимий эътиборимизни, тинимсиз саъй-ҳаракатимизни талаб қилувчи масалалардан яна бири — иқтисодиётимизга **хорижий инвестицияларни жалб этиш масаласидир.**

Албатта, бу масалалар бизнинг доимий диққат марказимизда туради. Ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, мамлакатимизда бу борада тегишли шарт-шароитлар яратилган. Биз бу ишларни хорижий ҳамкорлар билан давом эттиришни ўзимизнинг асосий вазифамиз, деб биламиз.

Аммо мен бу масалада сусткашлик қилаётган, чет эллик ҳамкорлар билан етарли даражада иш олиб бормаётган корхона, соҳа, ҳудудий бошқарув органлари раҳбарларини асло тушуна олмайман.

Ҳалигача республиканинг 31 та туманида хорижий инвестициялар иштирокида бирорта ҳам корхона ташкил этилмаган. Савол туғилади — нима, бу туманларда инвесторларга тавсия этишга арзийдиган ҳеч нарса йўқми? Мен бундай фикрга қўшила олмайман. **Биз жуда бой ресурсларга эгамиз. Лекин, гап бошқа нарсада. Бизда ташаббуссиз ва масъулиятсиз раҳбарлар ҳамон кўплаб топилади.**

Хорижий инвестицияларни бевосита жалб этиш ишлари суст олиб борилмоқда. 2001 йили иқтисодиётимизга жалб этилган хорижий инвестицияларнинг умумий ҳажмидан фақат 13,4 фоизигина бевосита амалга оширилди.

Бу борада ҳали-ҳануз кўпчилик ҳукумат кафолатига эга бўлишга интилади. Э, барака топкур, ҳукуматимиз кафилликни ўзига олиб, ҳамма масалани ўзи ҳал қилиб берадиган бўлса, янги қўшма корхона ташкил этиш учун катта ақл керак эмаску. Буни тушуниш, нахотки, шунчалик қийин бўлса?

Шунинг учун ҳам ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш бўйича, жойлардаги мавжуд хомашё ҳисобига ишлайдиган қўшма корхоналар очиш бўйича қабул қилинган дастурларнинг бажарилишини таъминламаётган раҳбарлар олдига қатъий талаблар қўйишимиз керак. Вазирлар Маҳкамаси ўзининг биринчи ярим йиллик якунларига бағишланган йиғилишида мазкур дастурлар ижросини муҳокама қилиши ва уларни бажармаётган мутасадди шахсларга нисбатан тегишли чоралар кўриши зарур.

Ҳудудларда хорижий инвестициялар иштирокида корхоналар ташкил этишни мувофиқлаштириш бўйича идоралараро ишчи гуруҳи (Азимов) қўшма корхоналарнинг вакиллари билан биргаликда бу масалани чуқур ўрганиб чиқсин ҳамда хорижий инвестицияларни жалб қилишни рағбатлантириш ва қўшма корхоналарнинг фаолият самарадорлигини ошириш бўйича Вазирлар Маҳкамасига аниқ таклифлар киритсин.

Азиз дўстлар, биродарлар!

Бугунги кунда **кадрлар тайёрлаш соҳасини** ривожлантиришнинг аҳамияти тўғрисида ортиқча гапириб ўтиришга ҳожат йўқ, деб ўйлайман.

Бу соҳада анчагина ишлар қилинаётган бўлса-да, очиғини айтиш керакки, улар ҳали етарли эмас. Умуман олганда, бу ишлар иқтисодиётимизнинг, айниқса, тадбиркорликнинг ривожланиш миқёсларига ҳам, кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорликка катта аҳамият берилаётган бугунги шароит талабларига ҳам ҳалибери жавоб бера олмаяпти.

Юқори малакали, замонавий билимларга эга бўлган, ҳозирги кун талаблари асосида фикрлай оладиган етук кадрларни тайёрлаш — ҳам ижтимоий-сиёсий, ҳам иқтисодий муаммоларимизни ҳал этишнинг калити ҳисобланади.

Аммо бу биринчи навбатда биз учун ўта долзарб бўлиб турган ишсизлик муаммосини ечиш имконини беради. Агар масалага чуқурроқ ёндашсак, ишсизларнинг кўпчилиги, аксарият ҳолларда, тегишли касбий тайёргарликка эга бўлмаган ёшлар эканлиги маълум бўлади.

Шу муносабат билан сизларнинг эътиборингизни **Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг бажарилишига** қаратмоқчиман. Хабарингиз бор, кейинги йилларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга, таълим бўйича миллий стандартлар ва ўқув дастурларини яратишга, ўқитувчи кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашга қаратилган қатор ҳукумат қарорлари қабул қилинди.

Шунга қарамасдан, мазкур дастурнинг барча бандлари ҳам тўла бажарилаяпти, деб бўлмайди, 2001 йилда кўпгина вилоятларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларини қуриш ва фойдаланишга топшириш борасида оқсоқликка йўл қўйилди.

Бундай объектларни ишга тушириш айниқса Бухоро, Самарқанд, Сурхондарё, Сирдарё, Тошкент, Хоразм вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳрида қониқарсиз аҳволда. Янги турдаги билим даргоҳларини замонавий ўқув қуроллари ва лаборатория ускуналари билан жиҳозлаш, янги дарсликлар билан таъминлаш жараёни сусткашлик билан олиб борилмоқда.

Кўпгина ўқитувчиларнинг малакаси бугунги кун талабларига жавоб бермайди, коллежлар ва лицейлар учун педагог кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш ҳам талаб даражасида йўлга қўйилмаган.

Ёшларни касбий йўналтиришнинг самарали тизими ҳозиргача шакллантирилмаган. Уларнинг касб танлаш жараёни кўпинча тасодифий тарзда ёки ота-оналарнинг қарашлари ва ўсмирларнинг содда тушунчалари асосида кечмоқда. Аксарият ҳолларда ёшларимиз фақат ҳозирги кунда жозибали бўлиб туюлаётган мутахассисликларга интилмоқда. Бунга ишонч ҳосил қилиш учун бугун ўқув юртларида қайси ихтисосликларга энг юқори танлов бўлаётганига назар ташлаш кифоя. Одатда булар ҳуқуқшунослар, иқтисодчилар, халқаро муносабатлар ва тиббиёт соҳаси вакиллари бўлиб чиқади.

Биз кадрларни мажбурий равишда ишга тақсимлаш тажрибасидан воз кечдик, истак ва қизиқишига қараб касб танлашлари учун ёш мутахассисларнинг ўзларига имкон бердик. Лекин, бу — кадрларни ишга жойлаш жараёнини ўз ҳолига ташлаб қўйиш дегани эмас.

Давлат ўзининг интеллектуал салоҳиятини шакллантириш, ундан юксак даражада самарали фойдаланиш учун ўқув юртларини битириб чиқаётган ёшларга бўлган эҳтиёжни таъминлаш учун масъул бўлиб қолиши керак.

Бунинг учун Макроиқтисодиёт ва статистика, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирликлари ва албатта, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги жавоб беради. Айнан мана шу вазирликларга бу масала бўйича тегишли дастур тайёрлаш ва тасдиқлаш учун ҳукуматга киритиш вазифаси юклатилади.

Қадрли дўстлар!

Бугун мен иқтисодиётимизни ислоҳ этиш ва уни янада эркинлаштиришнинг энг муҳим ва ҳал қилувчи йўналишлари, бу борадаги муаммолар хусусида тўхталиб ўтдим.

Бу муаммоларни бартараф этиш учун 2002 йилда ҳам бутун куч-ғайратимиз ва имкониятларимизни сафарбар қилишимиз лозим.

Чунки уларнинг муваффақиятли ҳал этилиши ислоҳотларни янада чуқурлаштиришга, бу йўлда олға қадам қўйишимизга, халқимизнинг турмуш даражаси ва фаровонлигини ошириш учун зарур шарт-шароит яратишимизга имкон беради.

Шунинг учун ҳам ҳар бир киши ўзига топширилган соҳада, бошқарув ва хўжалик юритишнинг ҳар бир тузилмаси, ҳар бир бўғини эса, белгиланган мақсад ва вазифалардан келиб чиққан ҳолда, ўзининг ўрнини аниқ ва равшан белгилаб олиши, аниқ дастурга эга бўлиши ва унинг бажарилишини таъминлаши ўта муҳим аҳамиятга эга.

Ишончим комилки, биз сизлар билан бир ёқадан бош чиқариб, олдимизда турган муаммоларнинг ечимини топа оламиз.

2002 йил жамиятимизни янгилаш ва ислоҳ қилишда, халқимиз турмуш фаровонлигини ошириш, Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги мавқеини янада мустаҳкамлаш ва обрў-эътиборини юксалтиришда муҳим босқич бўлиб қолади.

Эътиборингиз учун раҳмат.

● ҲУҚУҚИЙ БИЛИМЛАР ЯГОНА КУНИНИ ЎТКАЗУВЧИЛАРГА ЁРДАМ

Умумҳарбий низомлар — ҳар бир ҳарбий хизматчи ҳаёти қонунлари мажмуасидир

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Тарбиявий ишлар бош бошқармасининг тадбирлар режасига мувофиқ 20—21 февраль кунлари барча қисм ва бўлинмаларда «Умумҳарбий Низомлар — ҳар бир ҳарбий хизматчи ҳаёти қонунлари мажмуасидир. Умумҳарбий низомларни билиш ва улар талабларига қатъий риоя қилиш — ҳар бир ҳарбий хизматчининг бурчи ва мажбуриятидир» мавзусида ҳуқуқий билимлар ягона куни ўтказилади.

Ушбу мавзуни ўрганиш ҳарбий хизматчиларга ҳарбий хизмат қонунлари бўлмиш Умумҳарбий низомлар ва улар талабларини чуқур англаб етиш, жанговар, ижтимоий-сиёсий тайёргарликларда муваффақиятлар негизи ҳамда зарурий шарти, жанговар шайликни ошириш ва ҳарбий интизомни мустаҳкамлашнинг омили эканлигини тўлақонли тушунишларида ёрдам беради.

Машғулотни ўтказишга қисм ва бўлинмалар раҳбарияти таркибини, ижтимоий-сиёсий тайёргарлик гуруҳларининг яхши тайёргарликка эга бўлган раҳбарларини, шунингдек, ҳарбий адлия органлари офицерларини жалб қилиш лозим.

Мавзуни қуйидаги асосий икки саволга ажратиб ўрганиш мақсадга мувофиқ:

1. Қуролли Кучлар Умумҳарбий низомлари — ҳар бир ҳарбий хизматчи ҳаёти қонунлари мажмуасидир.

2. Умумҳарбий низомларни билиш ва улар талабларига қатъий риоя қилиш — ҳар бир ҳарбий хизматчининг бурчи ва мажбуриятидир.

Яқиндагина бизнинг мамлакатимиз Ватан ҳимоячилари куни ва Қуролли Кучларимиз ташкил топганлигининг 10 йиллигини кенг нишонлади. Ушбу муҳим сана арафасида мамлакатимиз Президенти — Қуролли Кучларимиз Олий Бош Қўмондони И. А. Каримовнинг Ватан ҳимоячиларига байрам табриги эълон қилинди. Ҳажман унча катта бўлмаган, бироқ мазмунан жуда бой ушбу улкан аҳамиятга молик ҳужжатда Қуролли Кучларни янада такомиллаштириш, улар ҳушёрлиги ва жанговар шайлигини ошириш бўйича аниқ вазифалар белгилаб берилган. Янги жамият қуриш масалаларини ҳал қилар эканмиз, жаҳон ва минтақадаги ҳарбий-сиёсий вазиятни инобатга олган ҳолда, мустақил республикамиз мудофааси ва хавфсизлигини, мамлакатимизда ҳамда минтақамизда тинчлик ва барқарорликни сақлашни, доимий ҳушёрлик зарурлигини бир дақиқа бўлса-да унутмаслигимиз кераклиги мазкур ҳужжатда яна бир марта таъкидланди.

Минтақамиздаги ҳозирги ҳарбий-сиёсий вазиятнинг мураккаблиги, Олий Бош Қўмондонимиз томонидан қўйилган вазифаларнинг кўпқиррали ва ўта муҳимлиги бизга уларни ҳал этиш, Қуролли Кучларни янада такомиллаштириш, жанговар шайликни ошириш мустаҳкам ҳарбий интизом ва уюшқоқликсиз, қатъий низомий тартиб-интизомсиз мумкин эмаслигини яна ва яна эслатади.

Умумҳарбий низомлар — ҳарбий хизмат қонунларидир. Жангчининг ўқиши, хизмати, маданий-маиший ҳаёти, қўйинг-ки, Қуролли Кучлар шахсий таркиби ҳаёти ва фаолиятининг қай бир қиррасини олмайлик, уларнинг барчаси низомларда ўз ифодасини топган ва белгилаб қўйилган. Айнан шунинг учун ҳам низомларни яхши билиш ва улар талабларига, қонунчиликка асосланган барча ҳуқуқий нормаларига қатъий риоя қилишимиз керак.

I

Маълумки, мамлакатимизда қонунчилик ва ҳуқуқий тартибот давлатимиз Конституцияси ҳамда бошқа қонунлари қоидаларига асосланади. **Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси мамлакатимизда қонунчилик ва ҳуқуқий тартиботни ўрнатишнинг негизи ҳамда ҳарбий қонунчиликнинг ҳуқуқий базаси ҳисобланади.** Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси давлатни ҳимоя қилиш бўйича фуқароларнинг мажбуриятлари, **Қуролли** Кучларнинг тарихий мақсади ва вазифалари, улар тайёргарлигини ошириш, ҳуқуқий қоидалар ҳамда Ўзбекистон ҳарбий хизматчи фуқаросининг ҳуқуқий ҳимоясини белгилайди.

«Мудофаа тўғрисида», «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида», «Муқобил хизмат тўғрисида»ги Қонунлар, шунингдек, ҳарбий хизматнинг асосий қонунлари бўлмиш Умумҳарбий низомлар Конституция асосида қабул қилинган.

Ички хизмат низоми, Интизом низоми, Гарнизон ва қоровуллик хизматлари низоми Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 9 октябрдаги Фармони билан тасдиқланган. Улар ҳарбий хизматнинг барча қирралари ҳуқуқий асосларини очиб берувчи ҳужжат сифатида ҳарбий хизмат тўғрисидаги қонунлар мажмуаси ҳисобланади. Қуролли Кучлар Саф низоми ҳам ҳарбий хизмат қонуни саналади. У Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирининг 1996 йил 14 октябрдаги буйруғига мувофиқ кучга киритилган.

Низомлар — ҳарбий хизматчиларнинг кундалик ҳаёти ва фаолиятини, улар маданий-маиший турмушини, турли ўқув шароитлари ва жанговар вазиятда хизматни ўташини белгилаб берувчи асосий, расмий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардир. Уларда мамлакатимиз раҳбариятининг ҳарбий қурилиш, Қуролли Кучларни мустаҳкамлаш, жанговар шайликни ошириш масалалари бўйича сиёсати ўз ифодасини топган.

Амалдаги низомлар мамлакатимиз Президенти — Қуролли Кучларимиз Олий Бош Қўмондони И. А. Каримовнинг бевосита раҳбарлиги остида ишлаб чиқилган бўлиб, улар қонунчилик ҳужжатлари кучига эгадир.

Мазкур низомлар ҳарбий хизматнинг барча саволларига, қисм ва бўлинмаларда қаттиқ тартиб-интизом ўрнатиш, уюшқоқлик ва низомий тартиб-қоида, жанговар шайлик ҳамда ҳушёрлик бўйича кўрсатмаларга тўлақонли жавоб беради. Улар жангчиларга ўз мажбуриятларини аниқ бажаришларида, турли шароитдаги вазиятларда олдига қўйилган жанговар вазифаларни муваффақиятли уддалашда ёрдам беради.

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Ички хизмат низоми қўшинларнинг барча кундалик ҳаёти ва фаолиятини белгилайди, ҳарбий хизматчининг мажбуриятини аниқ ифодалайди, оддий аскардан тортиб, барча ҳарбий хизматчилар лавозим мажбуриятлари даражасини, ҳарбий хизматчилар ўртасидаги муносабатларни, буйруқлар бериш ва уларни бажариш, ҳарбий адаб қоидаси ҳамда ҳарбий хизматчиларнинг ўзларини қандай тутишлари лозимлигини белгилайди.

Ҳарбий хизматчи мажбуриятларида (13-модда) **ҳарбий хизматчи ўз давлати Конституциясига ва қонунларига қатъий риоя қилишга, ҳарбий низомларнинг талабларини бажаришга мажбур** эканлиги айтилган. (Машғулот раҳбари ҳарбий хизматчининг мажбуриятлари ва Ички хизмат низомининг бошқа қоидалари хусусида атрофлича фикр юритади).

Ички хизмат низоми қоидалари хусусида сўз юритганда, унинг 14-моддасига ҳам алоҳида эътибор қаратиш лозим. Унда шундай дейилган: **«Ҳарбий хизматчи Ўзбекистон Республикаси ҳимоячиси олий унвонини шараф билан оқлашга, Қуролли Кучларнинг, ўз ҳарбий қисмининг ор-номуси ва жанговар шон-шуҳратини ва ўз ҳарбий унвонининг обрўсини эъзозлашга мажбурдир».**

Қуролли Кучлар жанговар қобилияти ва жанговар шайлигининг муҳим шарти — юксак ҳарбий интизом ҳисобланади. Ҳарбий интизомнинг моҳияти ва аҳамияти, унга қандай эришилиши, командир ва бошлиқларнинг қисм ва бўлинмаларда мустаҳкам ҳарбий интизомни сақлаш бўйича мажбуриятлари ҳамда ҳарбий интизом масалаларига тааллуқли бошқа қоидалар **Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг Интизом низомида** ўз ифодасини топган. Шунингдек, рағбат ва жазо турлари, уларни қўллаш бўйича командир ва бошлиқларнинг ҳуқуқлари ушбу низомда ёзилган.

Интизом низоми Қуролли Кучларда яккабошчилик тамойилини белгилайди. Интизом низомининг 9-моддасида шундай таъкидланган: **«Яккабошлиқликнинг асосий принципи командир (бошлиқ)нинг буйруқ бериш ҳуқуқи ва унинг қўл остидагиларнинг сўзсиз бажаришига асосланади».**

Қуролли Кучлар Гарнизон ва қоровуллик хизматлари низомида ҳарбий хизматчиларнинг гарнизон ва қоровулда хизмат ўташларини ташкил этиш масалалари баён этилган. Таъкидлаш жоизки, **қоровуллик хизматини ўташ жанговар вазифани бажариш** ҳисобланиши низомда аниқ белгиланган.

Қуролли Кучлар Саф низоми ҳарбий хизматчилар-

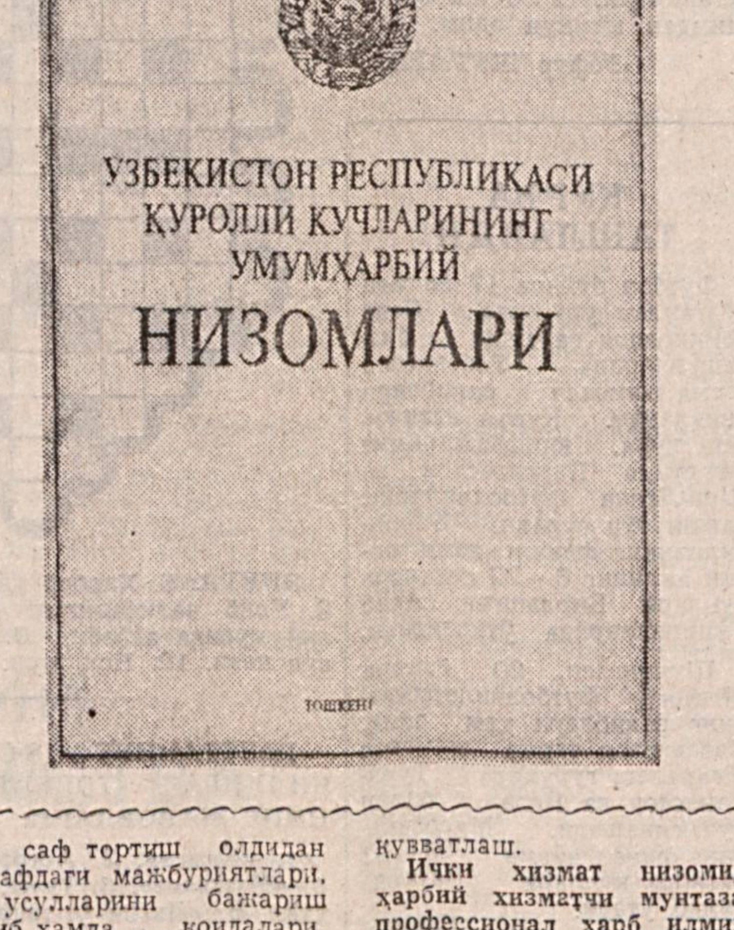

нинг саф тортиш олдидан ва сафдаги мажбуриятлари, саф усулларини бажариш тартиб ҳамда қоидалари, ҳарбий хизматчилар, бўлинма ва қисмлар саф тортиши, саф кўрикларини ўтказиш қоидаларини ўргатади.

Умумҳарбий низомларда Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ҳарбий хизматчилари эга бўлиши лозим бўлган **жанговар ва маънавий-руҳий сифатлар** кўрсатиб берилган. Ушбу сифатлардан энг асосийлари — мустақил Ватанга садоқат, уни фидойиларча ҳимоя қилишга ҳозирлик, ҳарбий Қасамёдга ва ўз халқига **содиқлик, интизомлилик** ва ижрочилик, ҳушёрлик ва жанговар шайлик, мустаҳкам жисмоний чиниқиш ҳамда чидамлилик, жасурлик ва ғалабага интилиш, дадиллик ва ҳарбий хизматнинг барча машаққатларини енгиб ўтиш қобилияти, дўстлик ва жанговар биродарлик, жанговар машғулотларда бир-бирига ёрдам бериш, жангда бир-бирини қўллаб-қувватлаш.

Ички хизмат низомида ҳарбий хизматчи мунтазам профессионал ҳарб илмини эгаллаб бориши, ўз малакаси ва жанговар маҳоратини ошириб бориши зарурлиги таъкидланган. Бу эса айни кунларда, Қуролли Кучларда профессионаллаштиришга, ҳар бир ҳарбий хизматчининг бурчи ҳисобланмиш — ишониб топширилган жанговар техника ва қурол-аслаҳаларни мукаммал даражада билиш, доимо ўқиб-ўрганиш — жанговар маҳорат йўли танланган бир пайтда жуда муҳимдир. Бу Қуролли Кучлар ва давлат учун қандай аҳамиятга эга бўлади?

Биринчидан, ҳарб илмини, замонавий жанг тактикаси, эҳтимолдаги душман билан, шунингдек, халқаро террорчи ва диний экстремистлар босқинчи тўдалари билан курашнинг усул ва услубларини билиш, қурол-аслаҳа ва жанговар техникалардан маҳорат билан фойдалана олишлик ҳар бир аскар, ҳар бир бўлинма, қисм, умуман, Қуролли Кучлар жанговарлик қобилияти юксаклигининг, доимий жанговар шайлигининг зарурий бир шарти ҳисобланади.

Иккинчидан, шуни доимо эсда сақлаш керакки, қурол, ҳарбий техника ва анжомлар Қуролли Кучлар жанговар қудратининг асоси ҳисобланади. Уларни сотиб олишга катта маблағлар сарф қилинган. Шунинг учун ҳам қимматбаҳо техника ва қурол-аслаҳаларни кўз қорачиғидек асраш, уларни доимо соз, жанговар шай ҳолатда сақлаш ҳар бир жангчининг муқаддас бурчидир.

Яна шуни ҳам назарда тутмоқ лозимки, ҳарбий низомлар қоида ва моддаларини бажариш унвони ва мансабидан қатъи назар барча ҳарбий хизматчилар учун мажбурийдир. Тинчлик вақтида ҳам, ҳарбий ҳаракатлар вақтида ҳам, сафда ҳам, сафдан ташқарида ҳам, қисм ҳудудида ва ундан ташқарида ҳам, ҳар доим ва ҳар ерда унга амал қилиш лозим. Улар қонун кучига эга. **Умумҳарбий низомлар талабларига қатъий ва аниқ риоя қилиш — ҳар бир ҳарбий хизматчининг энг бирламчи бурчидир.** «Низом бўйича яшаш — Ватанга садоқат билан хизмат қилишдир» дейилади аскар мақолида.

II.

Ҳуқуқий, демократик давлат, фуқаролик жамияти қуришда, мамлакат мудофаа қудратини мустаҳкамлашда жамият олдида турган ижтимоий-сиёсий, маданий, мудофаа, хўжаликка оид масалаларни муваффақиятли ечишда муҳим восита бўлган қонунийлик, ҳуқуқий тартиб улкан аҳамият касб этади. **Барча ҳарбий хизматчиларнинг қонунийликка, ҳуқуқий тартибга сўзсиз бўйсунишлари мамлакатимиз қонунлари, Умумҳарбий низомларни чуқур билишларига бевосита боғлиқ.** Низомларни билмасдан, уларни чуқур англаб етмасдан ушбу қонунчилик ҳужжатлари талабларини аниқ, нуқтама-нуқта бажариш ҳақида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас. Жангчининг низомий тартиботи, уюшқоқлиги, интизоми айнан низомларни чуқур билишига асосланади.

Барча ҳарбий хизматчилар интизомнинг муҳимлигини ва заруратини, ҳозирги шароитда унинг аҳамияти ошиб бораётганини англаб етиши — ҳар бир бўлинмадаги мустаҳкам ҳарбий интизом асосидир.

Умумҳарбий низомлар талабларини билиш, унинг заруратини англаб етиш ва қатъий ижро этиш, бу — мустаҳкам ҳарбий интизомга пойдевор ҳисобланмиш уч муҳим омилдир. Шунингдек, қисм ва бўлинмадаги мустаҳкам интизом, уюшқоқлик, низомий тартибот Қуролли Кучлар даражаси ва тараққиётига, замонавий жанг ҳаракатлари характерига мос бир қанча муҳим шартларнинг нақадар муваффақият билан, фаоллик ва давомийлик билан ҳаётга татбиқ этилишига ҳам боғлиқдир. Хўш ушбу шартлар нималардан иборат?

Биринчи. Бу — қаттиқ командирлик талабчанлиги. Айнан талабчанлик, ижрочилик ва ижро устидан назорат ҳарбий хизматнинг ташкилий тузилишини пайдо қилади. Шу ўринда бир нарсани эсдан чиқармаслик лозим. Яъни, талабчанлик қўл остидагиларга ғамхўрлик, уларнинг қадр-қимматига ҳурмат, заруратларига, илтимосларига, таклифларига диққат-эътибор билан уйғун бўлмоғи шарт. Командир қўл остидагиларни қанчалик кўп қадрига етса, ҳурмат қилса, уларга нисбатан шунчалик кўп ғамхўр бўлади, талабчанлик билан ёндашади. Аммо талабчанлик бақир-чақириқсиз, сўкишсиз, ортиқча панд-насиҳатларсиз қатъий низом асосида бўлмоғи керак.

Иккинчи. Хизматни аниқ ташкиллаштириш ва қатъий низомий тартиб. Булар ҳарбий интизом мустаҳкамлиги, барқарорлигининг энг муҳим шартларидир. Аскарга низомий ҳаёт ва ҳарбий хизмат шарт-шароитлари яратиб бермасдан, ундан низом қоидаларини бажаришни талаб қилиб бўлмайди. Бўлинмада ҳарбий хизмат, маиший ҳаёт, жанговар ўқувни низомга асосан ташкиллаштириш аскарни маълум бир чегарага солиб қўяди. Ҳатто, интизомни бузишга мойил жангчини-да белгиланган низомий тартиб ва қоидаларни аниқ бажаришга мажбур қилади.

Учинчи. Аскарнинг ҳаракат ва қилиқларига ҳарбий жамоанинг диққатли, талабчан муносабати. Қаердаки, ҳарбий хизматчилар мажлиси ҳақиқатан ҳам демократик шаклда бўлиб, унда ҳарбий хизматнинг энг муҳим, энг долзарб масалалари муҳокама этилса, ўша ерда низом қоидаларини бузишга интиладиганларга, низомга зид ўзаро муносабатларга асло ўрин бўлмайди. У ерда ҳамжиҳатликнинг юксак даражаси, аниқлик, қатъий низомий тартибот, қаттиқ ҳарбий интизом ҳукмрондир.

Тўртинчи. Командирлар ишида ишонтириш ва мажбурлаш усулларини моҳирлик билан уйғунлаштириб олиб бориш. Тарбиянинг асоси — ишонтириш усулидир. Командирнинг очиқ-ойдин, самимий сўзи, ўз қўл остидагиларни англай олиш маҳорати, у билан самимий муносабат ўрнатиши, бу — тарбия асоси ҳисобланади. Сўз билан, янада яхшиси иш билан ишонтириш мумкин. Сўз ва иш бирлигида катта қудрат мавжуд. Командирнинг шахсий намуна кўрсатишининг ҳам катта аҳамияти бор.

Ушбу мавзудаги суҳбат якунланар экан, **қатъий ижрочилик заруратига** қайта ва қайта эътибор қаратиш лозим. Мудофаа вазирининг энг муҳим талабларидан бири ҳам шу. Бу — табиий ҳол, чунки ижрочиликсиз интизом тўғрисида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас.

Биз шунга эришмоғимиз керакки, ҳарбий низомлар барча талабларига, командирлар буйруқларига сўзсиз амал қилишга, интизомли бўлишга ўрганмасдан туриб, жанговар машғулотларда муваффақиятга, жангда ғалабага умид қилиб бўлмаслигини ҳар бир ҳарбий хизматчи ақли ва қалби билан англаб етсин!

Яна бир гап. Барчамиз оддий бир ҳақиқатни яхши билиб олишимиз керак: ҳозирги шароитда жанговар вазифани ўз мустақил Ватанига чексиз садоқатли, юксак ҳарбий маҳоратли, интизомли, жанговар ҳолатнинг ҳар қандай шароитларида жасурлик ва фидойилик билан ҳаракат қила оладиган, мустаҳкам маънавий-руҳий, жисмоний тайёргарликка эга ҳарбий хизматчигина бажара олиши мумкин.

Бизнинг асосий бурчимиз — кундан-кунга ўзимизнинг жанговар маҳоратимизни, касбий малакамизни ошириш, ҳарбий интизомни, уюшқоқлик ва низомий тартиботни мустаҳкамлаш, ўзимизнинг, бўлинма ва қисмимизнинг жанговар шайлигини мунтазам юксалтириб бориш, доимий ҳушёрликдир!

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг Тарбиявий ишлар бош бошқармаси.

● ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

АЛАМ

(ВОҚЕИЙ ҲИКОЯ)

Гулнора бугун болаларига берган ваъдасининг устидан чиқиб, боғга сайрга олиб келди. Арғимчоқ учаётган ўғилларига термулиб скамейкада ўтирибди-ю, ўз хаёллари билан ўзи банд. Оиладаги етишмовчилик, турмуш ўртоғининг кейинги йиллардаги совуқ муомаласи уни бир оз чўктириб қўйди. Рўзғорни бутлаш, фарзандларини тенгқурларидан кам қилмай кийинтириш, эрининг кўнглига қарашга эътибор қилиб, ўзини унутиб қўйганлигини эрталаб ойнадаги ўнгиган аксидан янада яққол сезди. «Балки ишлаётганимда ўзимга эътиборлироқ бўлармидим. Турмуш ўртоғим қарши бўлса ҳам албатта ишимга қайтаман», хаёлан ўз-ўзига ваъда берди у.

— Ёнингизга ўтирсам майлими?— хушрўйгина жувоннинг саволидан чўчиб тушди Гулнора.

— Бемалол,— сурилиб ёнидаги сумкасини қўлига олди.— Узр хаёл суриб қолибман.

— Ҳечқиси йўқ.— ўтириб олгач, арғимчоқ учаётган уч-тўрт ёшли қизчасига қўлини силкитиб қўйди жувон ва: «Анави болалар сизники шекилли»,— деди Гулнорага ўғилларини кўрсатиб. Хуллас, иккала аёлнинг гапи-гапига тўғри келиб, суҳбатлаша кетишди. Тушликни ҳам боғнинг ичидаги ошхонада бирга қилишди. Ўйиндан чарчамаган болаларининг кўнглига қараб, тушликдан кейин ҳам сайрлари давом этди.

— Назокат, фарзандингиз битта холосми?— янги танишидан сўради Гулнора.

— Ҳа, ҳозирча битта шу қизим. Агар хўжайиним рози бўлса, ўғил кўргим бор.

— Ўғил кўришни хоҳламайдиган эркак ҳам оўлаэ эканми? Ёки саломатлигингизга тўғри келмайдими?

— Саломатлигим-ку жойида. фақат,— ниманидир айтишга қийналарди жувон.— Мен турмуш ўртоғимнинг иккинчи никоҳидаги хотиниман.

— Ҳечқиси йўқ. Ҳаётда шунақаси ҳам бўлади,— ўртадаги ўнғайсизликни тўғриламоқчи бўлди, Гулнора.— Хўжайинингизнинг иккала рўзғорни ҳам тўлиқ таъминлашга имкони бордир. Балки биринчи хотини бирор сабабга кўра сиз билан ҳам оила қуришига рози бўлгандир.

— Билмадим-ку, лекин Адҳамжон акам хотини жанжалкаш, тили ёмон, ўзига эътиборсиз бўлганлиги учун кўнгли совиб кетгани ҳақида кўп гапирган,— энди ўзини қўлга олиб бемалол гапира бошлади аёл.— Ишхонаси уйга яқин бўлганлиги учун тушликни деярли ҳар куни бирга қиламиз. Аммо қизчам бу пайтда боғчада бўлади. Шунинг учун дадасини кечқурунлари соғиниб, кўп сўрайди, гоҳида инжиқлик қилади. Таъминотимиз яхши бўлса-да, шу томони қийин.

Гулноранинг турмуш ўртоғининг исми ҳам Адҳам бўлганлиги сабаб, Назокатнинг гапидан сўнг, юрагига барча аёлларга хос бўлган ғулғула тушди. Лекин нима кўп, катта шаҳарда бир-бирига ўхшаш исм кўп, дея ўзини овутди. Эрининг яна битта оиласи бўлиши мумкинлигини эса хаёлига ҳам сиғдира олмасди.

— Кундошингизни кўрганмисиз?— кўкси тўла ҳадик билан сўради у.

— Адҳамжон акам у ҳақда сўрашни ҳам, гапиришни ҳам тақиқлаган. Шунинг учун у ҳақда қизиқмасликка, дадамиз айтганидек уни йўқ, деб тасаввур қилишга ҳаракат қиламан.

— Хўжайинингиз иккала рўзғорни ҳам тебрата олса, даромадли жойда ишласа керак?

Назокатнинг жавобидан Гулноранинг оёқ-қўлига қалтироқ кирди. Бироқ, бу ҳолатини унга билдирмасликка ҳаракат қилар, юзлаб одам фаолият кўрсатадиган катта ташкилотда эри билан адаш хизматчилар бўлиши мумкинлигини ўйлаб, бахтли тасодиф кутарди. Рўзғорнинг аччиқ-чучугини кўп тотган Гулнора ўзини қўлга олиб, Назокат билан илиқ хайрлашди. Назокат гаплари баъмани, оқила бу аёл ёқиб қолганлиги сабаб, имкон бўлганда учрашиб, суҳбатлашиб туриш мақсадида турар жой манзили ва телефон рақамларини Гулнорага ёзиб берди.

Гулноранинг турмуш ўртоғи ишдан кеч қайтганлиги учун унга сайр ва аёл ҳақида бир оғиз ҳам сўз очмади. Кўрганларини дадасига мақтанадиган ўғиллари эса аллақачон ухлаб қолган. Аммо, бу жумбоқнинг тагига тезроқ етмаса, ақлдан озиши мумкиндек эди, гўё. Уч-тўрт кун бир амаллаб сабр қилган аёл тушга яқин Назокатнинг турар жойини топиб, кўп қаватли уйлардан биридаги хонадон эшиги қўнғироғи тугмасини босди.

— Ким у.— уй бекасининг жарангдор ва нозли товуши эшитилди.

— Бу мен Назокатхон, Гулнора опангизман.

Эшик очилиб, остонада келинчаклардек кийиниб олган Назокат кўринди.

— Вой, келинг, келинг, опажон, қайси шамоллар учирди. Сизни Адҳамжон акам, деб ўйлабман. Ҳозир тушликка чиқишлари керак эди, —дея хушмуомалалик билан ичкарига таклиф қилди уни. Замонавий мебеллар билан жиҳозланган хонадаги тузалган стол ёнидан жой олган Гулноранинг оёқ-қўлидаги қалтироқ босилмас, ўйлаган тахмини нотўғри чиқишини жуда-жуда хоҳларди у. Салом-аликдан сўнг, чой келтириш учун уй бекаси ошхонага йўналди, орадан ҳеч қанча фурсат ўтмай, эшик қўнғироғи жарангладди. Гулноранинг юраги яна-да тез ура бошлади.

— Ким у-у-у.— эркаланиб сўради ошхонадан шошилиб чиққан Назокат. Ташқаридаги жавобдан сўнг эшик очилди.

Бир оз кутгач, эшитилаётган шивир-шивирлардан сабри чидамаган Гулнора меҳмонхона эшигидан йўлакка мўралади. Йўқ, у янглишмаган экан. Бир вақтлар эҳтирос билан «Сен дунёдаги энг гўзал ва бетакрор аёлсан», деб кўп маротаба такрорлаган турмуш ўртоғи — Адҳамжон акаси Назокатнинг нозик белидан қучиб, қулоғига шундай эҳтиросли сўзларни шивирлаётган эди.

Зулфия ЮНУСОВА.

Шарқ мунажжимлари башорати

ТОҒ ЭЧКИСИ учун келаётган ҳафта турли шартномалар тузиш, молиявий келишувлар ва ҳужжатларни расмийлаштириш учун жуда қулай давр бўлади. Шу билан бир вақтда оилавий муносабатларда бу буржж вакиллари учун кўзда тутилмаган қийинчиликлар келиб чиқиши мумкин. Ҳафтанинг омадли кунлари — сешанба ва чоршанба.

ҚОВҒАларга келаётган ҳафта кўп ишларда, асосан эса кўчмас мулк билан боғлиқ ишларда омад келтиради. Бу даврда сиз янги уй қурилишини бошлашингиз ёки уй алмаштириш ишлари билан шуғулланишингиз мумкин. Яқинларингиз буни маъқуллашмаса-да, сиз бу ишларда фойдага эришасиз. Омадли кун — сешанба.

БАЛИҚларга бу ҳафтада янги иш жойи ёки қўшимча маблағ топиш йўлларини қидиришда омад ёр бўлади. Агар сиз кўпдан бери фаолият турини ўзгартирмоқчи бўлсангиз — бу давр бундай истакларни амалга ошириш учун энг яхши вақт. Фақат, буни ёдда тутинг, ўз имкониятларингизни юқори баҳолаб юборманг. Душанба — муваффақиятли кун.

ҚЎЙлар келаси ҳафтада тижорат ишларида фойда олишни мўлжаллашлари мумкин. Барча ишларингиз осон кўчади, бу ҳафтада имзо чекилган шартнома ва келишувлар тез кунларда сизнинг чўнтагингиз учун ишлай бошлайди. Шахсий ҳаётингизда кўплаб кутилмаган янгиликлар пайдо бўлиши мумкин. Сешанба ва чоршанба — омадли кунлар.

БУЗОҚлар янги ҳафта кириб келиши билан кўпдан бери биринчи марта енгил нафас олишлари мумкин: сизни таъқиб қилиб юрган пул муаммоси охири ҳал бўлади. Бизнес билан шуғулланувчилар янги шериклар билан тузилган шартнома ҳисобига ўз молиявий ҳолатларини бир неча баробар мустаҳкамлаб олиш имконига эга бўладилар. Сиз учун қулай кунлар — душанба ва чоршанба.

ЭГИЗАКларни мунажжим огоҳлантиради: келаси ҳафтада сизнинг тижорат фаолиятингиз осмонида булутлар пайдо бўлади. Агар иложи бўлса, муҳим ишларингизни кейинроққа қолдиринг, чунки сиз катта миқдорда алданишингиз мумкин. Юлдузлар сизга дам олишни тавсия қилишмоқда: бу борада чет эл саёҳати энг яхшиси бўлади. Омадли кун — чоршанба.

ҚИСҚИЧБАҚАларга келаётган ҳафтада ўзларини тута билишлари ва сезгилари барча энг мураккаб ҳолатлардан ҳам яхши чиқиб кетишларида ёрдам беради. Шунинг учун ўзингиз ёқтирмаган одамлар билан мулоқотда бўлмасликка ҳаракат қилинг, уйдагилар ва дўстларга чидамли бўлинг. Омадли кунлар — сешанба ва чоршанба.

АРСЛОНларга ой тақвими бўйича кириб келган янги йилнинг муқаддимаси касбий фаолиятларида анчагина олға силжишлари учун ажойиб имконият беради. Сиз келаси ҳафтада ташаббускорлик ва тадбиркорлик кўрсатишингиз керак, шундагина ўз олдингизга қўйган мақсадларга албатта эришасиз. Сиз учун омадли кунлар — шанба ва якшанба.

ПАРИЗОДлар келаси ҳафтада осонгина молиявий аҳволлари яхшиланишига эришишлари мумкин. Юлдузлар кўмагида сиз авваллари эришиб бўлмайдигандек кўринган нарсаларга ҳам жуда осон етишишингиз мумкин. Энг муҳими, атрофдагилар билан яхши муомалада бўлинг. Сиз учун муваффақиятли кунлар—жума ва шанба.

ТАРОЗУларга юлдузлар бу ҳафтада ўзларининг қобилиятлари ва ишчанликларини намоён қилишлари учун ажойиб имконият яратади. Бунинг натижасида сиз раҳбарлар ёки бизнес бўйича ҳамкорлар кўзи олдида ўз обрўйингизни кўтариб оласиз. Омадли кунлар — сешанба ва пайшанба.

ЧАЁНлар шарқ тақвими бўйича кириб келган янги йилнинг биринчи кунларини касбий фаолиятлари билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилишга бағишлашлари лозим. Кўпдан бери йиғилиб қолган ва сизнинг аралашишингизни талаб қилган ишларни бажармасдан туриб, ҳеч қандай янги ишларни бошлашни ўйламанг. Сизнинг омадли кунингиз — душанба

ЎҚОТАРларга юлдузлар жойлашуви келаси ҳафтада турли жабҳаларда ўз қобилиятларини намоён қилишларига имкон яратади. Сизнинг омадлилигингиз ортади — бунинг натижасида сиз жуда осонлик билан барча масалаларни ҳал қиласиз, бошлаган ҳар бир ишингизда муваффақият қозонасиз ёки эзгу орзуларингизга эришасиз. Ҳафтанинг қулай кунлари — жума ва якшанба.

ҚЎРОЛМАСЛИК ПОРТЛАГАН КУН

(Давоми. Боши 1-бетда).

мизнинг олиб бораётган доно сиёсати кимларнингдир ғашини келтиряпти.

Президентимиз Ислом Каримов Вазирлар Маҳкамаси биноси ёнида рўй берган портлаш хусусида тўхталиб, уни Президентга суиқасд қилишга уриниш, деб атади.

— Мени халқ сайлаган,— деди Юртбошимиз. — Шунинг учун мен, аввало, халқимга суянаман. Чунки халқ — катта куч. Ўз халқимдан куч оламан. Мени, халқимизни бундай пўписалар билан қўрқитиш қийин. Бинобарин, мустақиллик йўли, фаровон ҳаётга эришиш йўли осон кечмаслигини ҳам англамоғимиз лозим...

Ушбу портлашларни уюштиришдан яна бир мақсад кўзланган. Сўнгги вақтда юртимизга хорижий сармоя оқими кўпаймоқда. Хорижлик ҳамкорлар билан улкан ишларни амалга оширмоқдамиз. Бу эса айримларга ёқмаяпти. Кимлардир сармоя олиб келувчиларни чўчитишни, уларни Ўзбекистонга сармоя ётқизишдан қайтаришни истайди.

Шуниси қувончлики, бу портлатишлар халқимизни чўчита олмади, ҳеч ким ваҳимага тушгани йўқ. Аксинча, халқимиз Юртбошимиз атрофида янада жипслашди. Мустақилликни янада мустаҳкамлаш учун ғайрат камарини янада маҳкам боғлади.

Қуролли Кучларимиз шахсий таркиби жанговар шайликни юксалтириш, ҳушёрликни янада ошириш чора-тадбирларини белгилади. Шуниси аниқки, Ватанимиз ҳимоячилари бизнинг тинчлигимизга путур етказмоқчи бўлаётган ҳар қандай душманга зарба беришга қодир. Ватан ҳимояси ишончли қўлларда.

Мухтасаргина қайдларимни якунлар эканман, ҳурматли шоиримиз Эркин Воҳидовнинг қуйидаги сатрлари ёдимга тушди:

Юртим, олис йўлга
чиққан карвонинг бор,
Карвонингга посбон,
уйғоқ сарбонинг бор,
Эл дардида ҳаловатсиз
ўғлонинг бор,
Шу инсонга отилган ўқ
менга тегсин.

Ўшанда мен қатъий хулосага келган эдим: «1999 йил 16 февраль — қўролмаслик портлаган кун».

Майор А. ОБРЎЕВ,
«Ватанпарвар» мухбири.

Бугун қисмга кундалик газеталар билан бирга орзиқиб кутилаётган мактублар ҳам келди. Ана энди, «Соғинчли саломлар»ни ўқиб, қадрдон қишлоқ ёки шаҳардаги янгиликлардан хабардор бўлиб, уни сафдошлар билан баҳам кўриш мумкин.

К. ТЎРАЕВ олган сурат.

● ЎҚИНГ, БУ ҚИЗИҚ!

ЭНГ УЗУН БЎЙЛИ КЕЛИН

Дунёдаги энг баланд бўйли аёл покистонлик 25 ёшли Зайнаб Биби бўлиб, унинг бўйи ҳозирга келиб 240 смга етган ва у Гиннеснинг рекордлар китобига киритилиш учун номзод бўлиб турибди.

Бибининг бир кунлик овқат рационига 8 та катта нон, иккита товуқ, икки литр сут, 5 кг мевалар, 6 литр сув киради.

У 50-размерли оёқ кийими кияди, битта кўйлак учун унга 12 метр газлама керак бўлади. Саудия Арабистонининг Жидда шаҳридаги «Хай комфорт» мебель компанияси унинг учун махсус — узунлиги 3,1, эни 1,5 метрли кровать тайёрлаб берган.

Сўнгги хабарларда айтилишича, шу кунларда Зайнаб Биби Саудия Арабистони фуқаросидан келган турмушга чиқиш ҳақидаги таклифни рад қилган. «Куёв бола» Зайнаб учун унинг ота-онасига 200 минг реал (54 минг АҚШ доллари) миқдорида қалин пули беришга тайёрлигини маълум қилган.

Яна бир қизиқ томони шундаки, бу бўйчан аёл на ўқишни билади, на ёзишни.

П. САИДИВАЛИЕВ
тайёрлаган.

● ОВЧИ САРГУЗАШТЛАРИ

Каклик ёрдам сўради

Бахмалга борганимда, албатта Тераклисойга ўтаман: ёзда балиқ, кузда каклик овлашга. Унинг икки соҳили қалин терак ўрмони билан қопланган. Қулочингиз етмайдиган тераклар орасини баҳорда оқ ва пушти гуллари, кузда қип-қизил мевалари билан кўзингизни хурсанд қиладиган наъматаклар, оқ маржон мевалари орасидан уруғи кўриниб турадиган учқат дарахтлари эгаллаган. Тоғ ён бағирларидан таралаётган какликларнинг сайраши, сойнинг турли ҳайвонларни эслатадиган тошларга урилиб оқиши, тераклар баргининг сирли шитирлаши дилингизни яйратади, енгиллик бағишлайди. Шунинг учун ҳам бу сойга узоқ вақт бора олмасам хумори тутади.

Саҳардан бери каклик овлаяпман — ҳали биронтасини ҳам ота олмадим. Қоратош қояларидан ўтганимда сариқ-қизил меваларини осилтириб турган дўланага дуч келдим. Энди унинг битта нордон мевасини оғзимга солишим билан чап томонимдан каклик мени сўккандай «пис-тюк», «пис-тюк»лаб кўтарилиб, пастга учди. Шоша-писа ўқ уздим — тегмади.

Бир дам олмасам бўлмайдиганга ўхшайди — овим юришмаяпти. Сой бўйига тушишим билан мен томон ваҳимали қийқириб паст учиб яқинлашаётган какликка ва уни қувлаётган бургутга кўзим тушди. Каклик шундоққина олдимга келиб қўнди ва ўзини тош панасига олди. Мени кўрган бургут тик баландга кўтарилиб ғойиб бўлди. Эгилиб какликни қўлга олдим. Унинг кўзлари жовдираб бир менга, бир теварак-атрофга олазарак бўлиб қарарди.

Кўп кузатганман, бургутнинг панжасидан ҳеч бир каклик осонликча қутула олмаган. Агар каклик менга дуч келмаганида, албатта бургутнинг ўлжаси бўларди. Какликни ов халтамга жойладим. Уйга олиб келиб, қафасда боқишни кўнглимга тугиб қўйдим. Сўнгра тушлик қилиб, хаёлимга Европа овчиларининг ов қоидаларидан бири ёдимга келди. Унда шундай дейилади: «Агар ухлаб қолган ёки писиб ётган қуёнга дуч келсангиз, уни отиш мумкин эмас, аввал уни уйғотиб, жойидан қўзғатиш ва унга қутилиш имкониятини бергандан кейингина отиш мумкин. Бундан ташқари, сув ичиб турган кийикни ҳам отиш ман этилади. Ҳатто Африкада ҳайвонлар бир жойга сув ичишга келишганда ҳам бир-бирига тегишмайди. Агар қиш фаслида какликлар совуқдан бир жойга тўпланиб турган бўлишса ҳам уларни отиш ман қилинади».

Бунақанги қоидалар ҳайвонлар дунёсида ҳам мавжуд. Ҳайвонлар подшоси шернинг қорни тўқ бўлса, унга тегишаётган кийиклар билан ҳам иши бўлмайди. Ҳатто қишлов даврида илонлар билан сичқонлар қишни битта инда ўтказишади. Бу вақтда илонлар сичқонларга тегмайди.

Шуларни эсладим-у, ҳали текинга менга ўлжа бўлган каклик ҳақида ўйлаб қолдим. У бечора бургутдан қутулиш учун мени паноҳ билиб келган бўлса-ю, мен уни йил бўйи қафасда сақласам. Уни қўлга олдим ва учириб юбордим. Шу куни овдан қуруқ қайтдим. Ҳақиқий овчига ўлжанинг гўшти эмас, овнинг гашти афзал. Мен какликни озодликка чиқарганимдан, савоб иш қилганимдан мамнун эдим.

Ғофур ЖЎРАЕВ.

СПОРТ

ОЛИМПИАДА КУНДАЛИГИ

Солт-Лейк-Ситидаги Олимпиаданинг бешинчи куни мусобақалари Норвегия ва Германия вакиллари учун омадли келди. Эркаклар ўртасида 120 метрли трамплиндан сакраш, биатлонда 10 километр масофага пойга, тоғ чанғиси бўйича комбинация баҳслари ўтказилди. Аёллар эса биатлонда 7,5 километрга пойга, чана ва 1500 метрга шорт-трек беллашувларида куч синашди.

Ўтказилган олти мусобақада Норвегия ва германияликлар икки мартадан энг юқори поғонани забт этди. Шунингдек, Швейцария ва Жанубий Корея вакиллари ҳам олтин медални қўлга киритди.

***

Медаль жамғаришда шу кунга қадар етакчилик қилиб келаётган америкаликлар бу борада юқори поғонани бешта олтин ва учта кумуш медалга сазовор бўлган Норвегия олимпиячилари ҳамда тўртта олтин, олтита кумуш ва икки бронза медаль тўплаган германияликларга бўшатиб берди.

***

Шорт-трек бўйича саралаш беллашувларида учта олимпия рекорди ўрнатилди. Дастлаб, япониялик Наойя Тамура 1 дақиқа 28,867 сония кўрсаткич билан рекорд ўрнатди. Бу натижани италиялик Фабио Карта яхшилади. Лекин америкалик Расти Смит 1000 метрли масофани 1 дақиқа 28,183 сонияда босиб ўтиб, аввалги икки рекордни йўққа чиқарди.

***

1998 йили Наганода ўтказилган Олимпиада ўйинлари ғолиби Одне Сондролнинг жароҳати норвегиялик спорт мухлисларини хавотирга солмоқда. Конькида югуриш бўйича бу йилги Олимпиадада ҳам олтин медалга асосий даъвогар ҳисобланган спортчи машғулот жараёнида йиқилиб тушиб, тўсиққа урилганди.

О. Сондрол аввалги Олимпиададан кейин ҳам бир неча марта жароҳат олганди. У яқиндагина тиззасидан операция қилингач, норвегияликлар спортчи беллашувларни бошлайдиган кун — 19 февралгача соғайиб кетишига қаттиқ ишонч билдирганди.

(ЎзА).

ҚУРЪА ТАШЛАНДИ

Футбол бўйича 17 ёшгача бўлганлар ўртасида Осиё чемпионати саралаш беллашувларида Ўзбекистон терма жамоаси рақиблари аниқланди. Қуръа натижасига кўра, юртдошларимиз 5-гуруҳда Қирғизистон ва Шри-Ланка футболчиларига қарши тўп суради. Биринчиликнинг финал қисми жорий йилнинг 6—22 сентябрь кунлари Бирлашган Араб Амирликларида ўтказилади.

Шунингдек, 20 ёшгача бўлган футболчиларимизнинг рақиблари ҳам аниқ. Ўзбекистон терма жамоаси 6-саралаш гуруҳида Туркманистон ва Непал билан куч синашади. Мусобақанинг финал қисми 15—31 октябрь кунлари Қатарда бўлиб ўтади.

(ЎзА).

«УНИВЕРСИАДА—2002» ЛОТЕРЕЯСИ

Бухоро шаҳар товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси ҳамда Халқ банкининг вилоят бошқармаси «Универсиада—2002» хайрия пул-буюм лотереясини чиқаришга қарор қилди. Бу ҳақда Молия вазирлигининг тегишли лицензияси олинди. Ҳаммаси бўлиб 500 миллион сўмлик лотерея чиқарилади ва унинг 300 миллион сўмлиги Бухоро вилоятида, қолган қисми эса мамлакатимизнинг бошқа ҳудудларида сотилади.

Омади кулганларга 10 та «Тико» енгил автомашинаси, рангли телевизор ва видеомагнитофон, аудио, видео аппаратуралари, соатлар, спорт либослари, 500 минг, 200 минг, 100 минг сўмлик ютуқлар насиб этади. Шуниси эътиборлики, лотереяни сотишдан тушган фойданинг 90 фоизи «Универсиада—2002» иншоотларини таъмирлаш, ободонлаштириш ишлари ва замонавий спорт анжомлари сотиб олишга сарфланади.

(ЎзА).

● МАШҲУР КИШИЛАР ҲАЁТИДАН

ТЕША ТЕГМАГАН ГАП

Кунлардан бир куни барон Ротшильд Сафирдан оилавий альбомига теша тегмаган гаплардан ёзиб беришни илтимос қилибди. Сафир қаламини олиб, шундай сўзларни битибди: «Менга юз луидор қарз берингда, уни мутлақо унутинг»!

ОМАДИНГИЗ ЧОПМАДИ

Бир куни Бернард Шоуни кўчада велосипед туртиб юборибди. Ҳеч ким шикастланмабди. Тўқнашув айбдори хижолат чекиб, кечирим сўраётган эди, кекса драматург сўзини бўлиб, шундай дебди:

— Омадингиз чопмади. Сал дурустроқ жаҳд қилганингизда эди, менинг қотилим сифатида тарихда қолардингиз.

Ш. ОТАБЕК тайёрлаган.

ТОПҚИРЛИК МАШҚИ

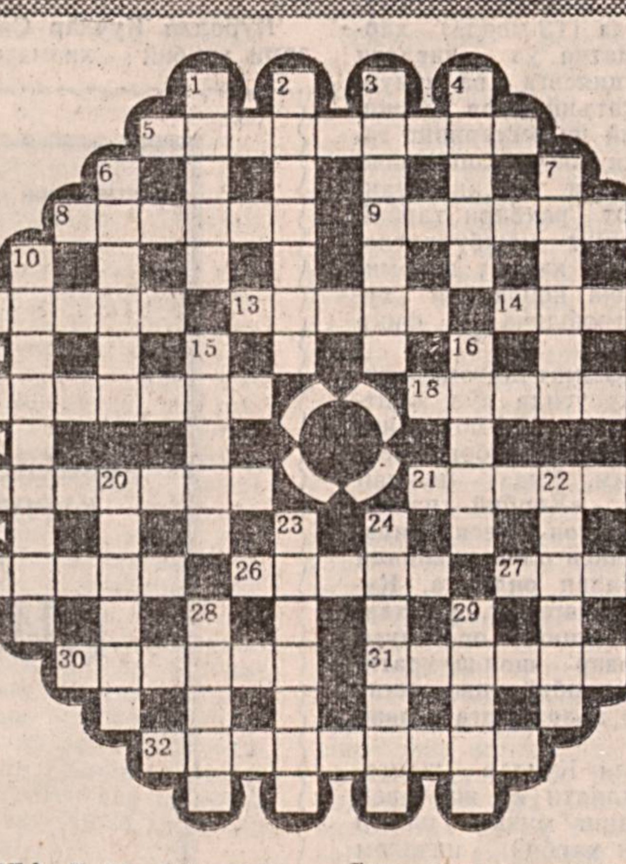

ЭНИГА: 5. Ҳарбий унвон. 8. Уриб чалинадиган миллий мусиқа асбоби. 9. Қовун нави. 12. Нон тури. 13. Самолётлар сақланадиган иншоот. 14. Жануб паррандаси. 17. Резина, шам ишлаб чиқариш каби соҳаларда ишлатиладиган шаффоф ёғсимон модда. 18. Кимёвий элемент, металл. 19. Қитъа. 21. Насрий асар тури. 25. Ахлоқ меъёрлари мажмуи, ижтимоий фан. 26. Санъат соҳаси. 27. Ашёларга босим билан ишлов берувчи, зарбсиз ишловчи қурилма. 30. «Дон Жуан» операсини ёзиб қолдирган Австрия композитори. 31. Цирк ёки театр санъаткорлари гуруҳи. 32. Кичик бортли очиқ юк вагони.

БЎЙИГА: 1. Ҳарбийлар либосидаги белги. 2. Мустақил давлатлар ҳамдўстлигидаги республика. 3. Ўқотар қурол. 4. Тригонометрик функция. 6. Ўзбек мумтоз шоираси. 7. Маълум бир ишни маълум ҳақ эвазига тўлиқ бажариб бериш учун зиммага олинган мажбурият асосидаги фаолият. 10. Узунлик ўлчови. 11. Матбуот ходими, ижодкор. 15. Узумдан тайёрланадиган, таомни хушхўр қилувчи модда. 16. Сўз туркуми. 20. Олий илмгоҳ раҳбари. 22. Дунё қитъаларидан бири. 23. Маълум вақт ичида такрорланган ҳаракат ёки тебраниш миқдори. 24. Атом ядроси таркибидаги электр зарядидан холи бўлган зарра. 28. Ўзбек халқ достони. 29. Кумушсимон, оқ мўрт металл.

Ф. ОРИПОВ.

ГАЗЕТАНИНГ 18-СОНИДА ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ТОПҚИРЛИК МАШҚИНИНГ ЖАВОБЛАРИ:

1. «Хамса». 2. Астробод. 3. Дилором. 4. «Муножот». 5. Туюқ. 6. Қайс. 7. Суҳайл. 8. «Лисон ут-тайр». 9. Радиф. 10. Фарҳод. 11. Достон. 12. Нома. 13. Абулмалиҳ. 14. Ҳамроев. 15. Вазн. 16. Назм. 17. «Маҳбуб-ул-қулуб». 18. Беҳзод. 19. Девон.

МУАММОНОМА

ОЧҚИЧ СЎЗЛАР: 1. Хондамир. 2. Искандар. 3. Заҳҳоб. 4. Халқ. 5. Яхши. 6. Сўз. 7. Дармон.

ҲИКМАТ: Имкони бор ҳар бир яхшилик сўз орқалидир.

Этот пестрый мир

СЛУЧАЙНО ПРОВЕЗ ПИСТОЛЕТ

В израильское консульство в Нью-Йорке обратился мужчина, который сообщил, что он был беспрепятственно допущен на рейс из израильского аэропорта Бен-Гурион в Нью-Йорк при том, что в его ручной клади находился пистолет. Об этом сообщил представитель израильского аэропорта. Мужчина, обратившийся в израильское консульство сразу после того, как распаковал в гостинице Нью-Йорка свои вещи, сообщил, что это его личный пистолет, однако в самолет он взял его случайно. Отдел безопасности аэропорта начал внутреннее расследование.

НЕ УВЕРЕНА

24-летняя негритянка, в 13 лет приехавшая в Германию из Ганы и получившая немецкое гражданство, вошла в число 22 финалисток национального конкурса красоты. «Я не уверена, что Германия готова признать негритянку самой красивой девушкой страны», — сообщила чернокожая финалистка.

(По материалам печати).

Бош муҳаррир ўринбосари подполковник Х. ЖУМАНАЗАРОВ

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Ташкент, 700031 ул. Д. Кунаева, 21

Заместитель главного редактора — 56-17-98; ответственный секретарь — 56-04-60. Отделы воинской службы и воспитательной работы — 56-02-51; по связям с государственными и общественными организациями — 56-02-49; массовой работы и спорта — 56-08-72; культуры и организации досуга — 56-03-48; социологии и рекламы — 56-54-76.

Начальник издательства и типографии — 56-04-90; бухгалтерия — 56-03-82; отделы подписки — 56-03-46; заказов — 56-18-44; дежурный — 56-09-81.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов публикуемых материалов.

Письма, рукописи, фотографии и рисунки не рецензируются и не возвращаются.

Газета зарегистрирована в Государственном комитете Республики Узбекистан по печати. Рег. № 00050.

Этот номер отпечатан в типографии газеты «Ватанпарвар».

Заказ № 081.